

Sisekaitseakadeemia
Politsei- ja piirivalvekolledž

Kaidi Press

KOOLIKIUSAMINE: OLEMUS JA ENNETAMINE

Lõputöö

Juhendaja:

Uno Traat, lektor

Kaasjuhendaja:

Janar Kummits, BA

Muraste 2014

ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: Politsei- ja piirivalvekolledž	Kuu ja aasta: mai 2014
Töö pealkiri eesti keeles: Koolikiusamine: olemus ja ennetamine	
Töö pealkiri võõrkeeles: Bullying: the nature and prevention	
Töö autor: Kaidi Press	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas. Allkiri:
<p>Lühikokkuvõte: Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ja koosneb 37 leheküljest, millele on lisatud seitse lisa kogumahuga 12 lehekülge. Töö kirjutamisel on kasutatud 23 erinevat allikat, millele on töös viidatud. Võõrkeelne kokkuvõte on kirjutatud inglise keeles.</p> <p>Käesoleva lõputöö eesmärgiks on analüüsida Tallinnas eesti ja vene koolides õppivate noorte vägivaldset käitumist erinevates vanuserühmades. Uurimismeetodiks valiti ankeetküsitlus, milles osales 363 õpilast valitud Tallinna koolidest.</p> <p>Püstitati uurimisküsimused: 1) Kuivõrd esineb erinevates rahvusrühmades koolikiusamist? 2) Missugused on levinumad kiusamisviisid õpilaste seas? 3) Missugused on levinumad kohad kiusamise toimepanemisel ning millal üldiselt kiusamine aset leiab? 4) Missugused on koolikiusamiste tagajärjed?</p> <p>Saadud tulemuste põhjal võib järeldada, et nii eestikeelsetes kui ka venekeelsetes koolides oli palju sarnaseid näitajaid (nt. kiusamise tagajärjed, kiusamise koht ja aeg). Suurim erinevus seisneski selles, et füüsilist kiusamist (täpsemalt löömist), on eetikeelsetes koolides tunduvalt rohkem, kui venekeelsetes koolides. Uurimuse tulemusest lähtuvalt tehti 5 ettepanekut, et ennetada ja vähendada koolikiusamist.</p>	
Võtmesõnad: koolikiusamine, koolivägivald, vägivald, füüsiline vägivald, vaimne vägivald	
Võõrkeelsed võtmesõnad: school bullying, bullying, violence	
Säilitamise koht: Politsei- ja piirivalvekolledži raamatukogu	
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor:	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja:	Allkiri:

SISUKORD

ANNOTATSIOON	2
SISSEJUHATUS.....	4
1. KOOLIKIUSAMINE.....	6
1.1 Definitsioon.....	6
1.2 Kiusamise vormid	8
1.3 Kiusajad/ohvrid/kõrvalseisjad.....	9
2. KOOLIKIUSAMINE TALLINNA EESTI- JA VENEKEELSETES KOOLIDES	11
2.1 Uurimuse eesmärk, uurimisküsimused ja meetod.....	11
2.2 Uuringu läbiviimine ja valim	11
2.3 Küsitluse analüüs ja arutelu	12
3. ENNETAMINE.....	26
3.1 „Kivakoulu“	26
3.2 Kooli tegevus	27
3.3 Ennetusprojektid	29
3.4 Ettepanekud.....	30
KOKKUVÕTE.....	32
SUMMARY	34
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	35
TABELITE JA JOONISTE LOETELU.....	37
LISAD	38
Lisa 1. Ankeet	38
Lisa 2. Eestikeelse õppekeelega kooli õpilaste kokkupuude koolikiusamisega.....	43
Lisa 3. Venekeelse õppekeelega kooli õpilaste kokkupuude koolikiusamisega	44
Lisa 4. Eestikeelse õppekeelega koolides kogetud kiusamise viisid.....	45
Lisa 5. Venekeelse õppekeelega koolides kogetud kiusamise viisid	46
Lisa 6. Kiusamisviisid eestikeelse õppega kooliõpilaste hulgas	47
Lisa 7. Kiusamisviisid venekeelse õppega kooliõpilaste hulgas.....	48

SISSEJUHATUS

Kiusamisest on iga inimene midagi kuulnud ja seda ise mingil määral kogenud, kas siis kiusaja, ohvri või kõrvalseisja rollis. Meedias nähtut/kuuldu arvestades, peab tõdema, et koolikiusamine on Eestis laialt levinud tõsine probleem. Iga väiksemgi vaen, solvang ning pahatahtlik kommentaar võib kiusatavale põhjustada raskeid psüühilisi tagajärgi.

Mõningatel juhtudel tahetakse mõista anda, et pikaajaliselt kiusatu on selles ise süüdi ning seetõttu jäävad kiusamise mõjud vaid ohvri teada. Meie ühiskonnas varjatakse ikka veel kiusamist, moonutatakse tõde ja sunnitakse vaikima. (Holmberg-Kalenius, 2009:9)

Lastel on tõsine eelarvamus, mille alusel seostavad nad vägivalda kõige rohkem kooliga. Vaid möödaminnes mainitakse kodus, tänavatel ja muudes avalikes kohtades toimuvat või meedia vahendusel kogetud vägivalda. (Vägivalla...22.03.2014) Samas ongi just koolikiusamine väga tõsiseks probleemiks nii algkooli-, põhikooli- kui ka gümnaasiumiõpilaste hulgas, tekitades negatiivseid tagajärgi psüühikale ja mõjutades edasist käitumist.

Lõputöö teemaks on „Koolikiusamine: olemus ja ennetamine“. Töö on uudne, sest autorile teadaolevalt on antud lõputöö esimene, milles analüüsitakse Tallinnas eesti ja vene koolides õppivate noorte vägivaldset käitumist erinevates vanuserühmades.

Lõputöö eesmärgiks oli analüüsida ja võrrelda koolide erinevates vanuserühmades toimuvat koolikiusamist.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks on töö autor püstitanud järgnevad uurimisküsimused:

- 1) Kuivõrd esineb erinevates rahvusrühmades koolikiusamist?
- 2) Missugused on levinumad kiusamisviisid õpilaste seas?
- 3) Missugused on levinumad kohad kiusamise toimepanemisel ning millal üldiselt kiusamine aset leiab?
- 4) Missugused on koolikiusamiste tagajärjed?

Lähtudes eesmärgist on välja töötatud järgmised uurimisülesanded:

- 1) Sotsioloogilise ankeedi väljatöötamine ja küsitluse läbiviimine koolides.
- 2) Küsitluse läbiviimisega kogutud andmete analüüsimine ja järelduste tegemine.
- 3) Kirjanduse põhjal kiusajate/ohvrite/kõrvalseisjate rolli selgitamine.
- 4) Kirjanduse põhjal selgitada füüsilist ja vaimset kiusamist.

- 5) Saada teada, milline on koolikiusamise levimus ja millised on kiusamissituatsioonid.
- 6) Selgitada koolide endi tegevust koolivägivalla vähendamiseks.
- 7) Analüüsida erinevaid ennetusprojekte nii Eestis kui välismaal.

Lõputöö uurimismeetodina kasutati ankeetküsitlust. Andmeid koguti eelnevalt ettevalmistatud ankeedi alusel kirjalikult ajavahemikul 03.02.2014-14.02.2014. Andmete analüüsimiseks kasutati LimeSurvey programmi. Valimi moodustasid kolm erinevat vanuserühma kuues Tallinna koolis. Ankeetküsitlus sisaldas endas kokku 19 küsimust ning vastanuile tagati anonüümsus. Ankeetküsitlusest võttis osa valitud Tallinna koolidest 363 õpilast 6ndatest, 8ndatest ja 10ndatest klassidest.

Lõputöö on jagatud kolmeks peatükiks, mis omakorda jagunevad alapeatükkideks. Esimeses peatükis on ülevaade koolikiusamise mõistest ja selle olemusest, kirjeldatakse koolikiusamise vorme ning vaadeldakse nii kiusajaid, ohvreid kui ka kõrvalseisjaid. Teine peatükk sisaldab endas uurimismeetodi kirjeldust ja protseduure küsitluse läbiviimise kohta ning uurimuse tulemuste analüüsi. Kolmandas peatükis tuuakse välja tuntumad koolikiusamise ennetamiseks välja töötatud projektid nii Eestis kui ka välismaal.

1. KOOLIKIUSAMINE

Küsimusele, millest saab kiusamine alguse, pole ühest vastust ega ühte ainuõiget lahendust (Kukemelk, 2013). Kuna kõik inimesed on isesugused, siis leidub palju erinevaid käitumisviise ning on väga individuaalne, kuidas keegi kiusamisse suhtub või kuidas tagajärgedega toime tuleb. Kiusatav ei pruugi oma kiusamisest teistele üldse rääkida. Ta võib mõelda, et kui sellest kellelegi rääkida, siis annab see kiusajatele hoogu juurde ja nii võib olukord hoopis hullemaks minna. Seepärast on tavaline, et noor kannatab kiusamist vaikselt edasi. Kahjuks võib selline tegevus kiusajatele rohkem võimu anda, kuna nad mõistavad, et isik, keda kiusatakse, ei julge sellest rääkida. Seega võib kiusajatel tekkida karistamatuse tunne, mis võib neid ajendada jõhkramatele tegudele.

Kiusamise ohvri seisundit ei nõustata mõistma kui traumat ning seda ei peeta õigupoolest kiusamisest tulenevakski, kuid teatud vapustava juhtumi või pikka aega stressi põhjustanud olukorra tagajärjel tekkinud trauma võib tekkida ka kiusamise tõttu ning see võib põhjalikult kõikuma lüüa lapse psüühilise tasakaalu (Sullivan jt., 2004:77).

Suure tõenäosusega võib tekkida noorel inimesel alaväärsustunne, et ta pole nagu teised ja see on tema enda süü, et teda kiusatakse. Just sel eluperioodil, mil last on võimalik veel mõjutada, on tema jaoks väga olulisel kohal teiste arvamus. Kui kannatanut järjepidevalt ja pikka aega kiusatakse, heidetakse seltskondadest välja ning alavääristatakse, siis ta võib suure tõenäosusega muutuda kinniseks ja endasse tõmbuda. Selle tagajärjel ei ole kindlasti välistatud asjaolu, et nii kaugele viidud noor inimene, kes peaks tegema kõike muud, kui mõtlema enda süüdistamisele, võib ise oma elu kallale kippuda.

1.1 Definiitsioon

Koolikiusamine on valdav agressiooni tüüp, mis sageli leiab aset koolis. Nagu ka teiste agressioonide puhul on tekitatav kahju- olgu siis psüühiline, emotsionaalne või mõlemat- tahtlik. Koolikiusamisel on tüüpilised jooned, mis eristavad seda teistest agressiooni tüüpidest. Nendeks on korduvus ja see, et kiusajal või kiusajatel on suurem ligipääs võimule, kui seda on nende ohvritel. (Alan, 2010)

Täpsustades, mis on koolikiusamine, siis see on koolivägivalla alaliik. Koolivägivald on omakorda olukord, kus mis tahes kooli kuuluv isik väärkohtleb, ähvardab, hirmutab või lausa ründab teist kooliasutusse kuuluvat isikut. (Mis...02.03.2014)

Mõistele „koolikiusamine“ on küll erinevaid määratlusi, kuid ei ole ühtset ja ainsat definitsiooni. Töö autor on välja otsinud erinevatest allikatest seletusi, mis annavad üsna täpse arusaama sellisele käitumisele.

Kiusamise mõiste määratlemise eesmärgiks on jõuda üksmeelele, millist käitumist peaks lugema kiusamiseks ja millist käitumist ei saa vahetunnis lubada. Kui seda teha, on võimalik stereotüüpseid arusaamu kiusamise kohta muuta. Inimestel on sageli ettekujutus, et tüüpiline kiusaja on füüsiliselt tugev poiss, kes teeb liiga endast väiksematele ja nõrgematele. Siiski teatakse, et nii kiusamine kui ka kiusatavad võivad olla erinevad ning esmapilgul silmatorkamatu kiusamine võib häirida või tekitada veelgi suuremat stressi kui löömine ja tõukamine. (Sharp, Smith, 2004:116)

Üks võimalikest seletustest sõnale „koolikiusamine“ on järgmine:

Kiusamine on kooliealiste laste seas toimuv soovimatu, agressiivne käitumine, mis võib hõlmata tegelikku või tajutava võimu kuritarvitamist. Tõsiseid ja kestvaid tagajärgi võib taoline käitumine tuua nii kiusajatele kui ka ohvritele. (Bullying...28.12.2013)

S. Sharp ja K. P. Smith (2004:13) on välja toonud raamatus „Võitlus koolikiusamisega: juhised turvalise koolikeskkonna loomiseks“ järgneva seletuse:

Tavaliselt on kiusamine haigettegev ja tahtlik agressiivse käitumise vorm, mis kestab kauamõnikord nädalaid, mõnikord lausa kuid ja isegi aastaid. Kiusatavatel on raske end kaitsta ning kiusamise taga võib tihti peale olla võimu kuritarvitamine ning soov domineerida ja hirmutada.

Mõlemas definitsioonis on välja toodud, et tegemist on agressiivse käitumise ja võimu kuritarvitamisega. Seega on selge, et inimeste arusaam mõistest „koolikiusamine“ on üldiselt sarnane ning muutub ainult sõnastus, nagu võib näha järgnevas definitsioonis:

Kiusamine on korduv verbaalne, füüsiline, sotsiaalne või psühholoogiline käitumine, olles kahjulik ja hõlmates endas võimu kuritarvitamist ühe isiku või grupi poolt ning suunatud on see ühe kindla või mitme isiku vastu. Kiusamine võib hõlmata alandust, hirmutamist, domineerimist, tagakiusamist ja kõiki ahistamise vorme nagu näiteks soo, rassi, puude, homo- või transseksuaalsuse tõttu. (A definition...28.12.2013)

1.2 Kiusamise vormid

Kiusamise tagajärjel tekkinud vigastus või ebameeldivustunne võib olla füüsiline (näiteks löömine, lükkamine, tõukamine, kägistamine), verbaalne/suuline (ähvardamine, norimine, mõnitamine, halbade kuulujuttude levitamine) või võib avalduda teistel viisidel (näiteks nägude tegemine, grupist väljajätmine ning ropud žestid) (Ferguson jt., 2007:3).

Keith Sullivan, Ginny Sullivan ning Mark Cleary (2004:5,6) on oma raamatus „Kiusamine koolis“ toonud välja järgnevad kolm kiusamise vormi:

- a) **Füüsiline kiusamine** - kõige selgem kiusamise vorm, milles inimene saab füüsiliselt kannatada ja seda näiteks läbi hammustamise, sülitamise, jalgade või rusikaga löömise, kriimustamise, juustest kiskumise, jala tahapanemise või mõne teise füüsilise rünnaku läbi.
- b) **Mittefüüsiline kiusamine** - jaguneb omakorda verbaalseks ja mitteverbaalseks kiusamiseks. Verbaalse kiusamise alla võib mõista näiteks solvavat telefonikõnet, esemete või raha väljapressimist, hirmutamist ning vägivallega ähvardamist, sõimamist, narrimist, rassistlikke märkusi, seksuaalse alltekstiga solvanguid, mõnitamist või julmade märkuste tegemist, laimamist ning pahatahtlike kuulujuttude levitamist. Mitteverbaalne kiusamiseks võib olla tahtlik ning süstemaatiline ignoreerimine, tõrjumine ja mittekaasamine, õelate (tihtipeale anonüümsete) kirjade saatmine ning teiste õpilaste õhutamise vaenule. Üheks osaks on mittefüüsilises kiusamises ka ebaviisakad liigutused ja grimassid, kuigi arvatakse ekslikult, et see on kahjutu ning seda ei peeta kiusamiseks.
- c) **Vara kahjustamine** - selle all võib mõista riiete katkirebimist, raamatute lõhkumist, isiklike asjade hävitamist ning varguseid.

Kuna tänapäeva noored veedavad märkimisväärselt palju aega erinevates tehnoloogiaseadmetes (nt sülearvuti, tahvelarvuti, nutitelefon), siis väga palju omavahelist suhtlemist toimub interneti vahendusel. Samamoodi on ka kiusamine üle kandunud sealsesse maailma. Niisiis, võib autori arvates üheks kiusamise vormiks lugeda veel järgmist:

- d) **Küberkiusamine** - leiab aset, kui teised inimesed piinavad, haavavad, alandavad, ahistavad, norivad, häbistavad, ähvardavad või märgistavad noori, kasutades selleks sotsiaalmeedia kanaleid ning muid tehnoloogiaid nagu näiteks e-kirjad, sõnumid, jututoad, mobiiltelefonid (Küberkiusamine...2013).

Koolikiusamist nähakse kui grupiviisilist protsessi, kus eakaaslaste rühm mängib äärmiselt olulist rolli: teiste õpilaste käitumine võib kas tugevdada kiusamist, teha nii, et sellele ei pöörata tähelepanu ning võib aidab kiusamise ka lõpetada. Nii võib juhtuda, et mõnes klassis või vanuserühmas esineb kiusamist rohkem kui teises. (Alan, 2010)

Üldiselt väheneb koolikiusamine õpilaste seas vanuse kasvades. Vanemaks saades paranevad tunduvalt laste sotsiaalsed oskused, mis aitavad neil kiusajatega paremini hakkama saada ning samuti on ka võimalikke kiusajaid vähem, kuna enamus kiusajaid ongi enamasti just vanemad õpilased. (ibis)

1.3 Kiusajad/ohvrid/kõrvalseisjad

Koolikiusamises osalevaid pooli saab jagada kolmeks: kiusajateks, ohvriteks ja kõrvalseisjateks. Töö autori arvates on kõige paremini need lahti seletatud Keith Sullivani, Ginny Sullivani ning Mark Cleary raamatus „Kiusamine koolis“ (2004:17,18, 20-22), kus liigitatakse veel täpsemalt ära need kolm eelpool mainitud kiusamises osalejat:

➤ Kiusajad

Targad kiusajad oskavad enda ahistavat käitumist väga hästi varjata. Neil on võime inimesi, kes kõike nende tahtmist mööda ära teeks, enda ümber koondada. Peamine joon on see, et nad ei suuda end asetada iialgi ohvri olukorda, kuna neil puudub empaatiavõime või nad lihtsalt ei hooli teiste inimeste tunnetest.

Mitte-nii-targad kiusajad köidavad aga antisotsiaalse ja riskialtima käitumisega oma pooldajaid. Nad on sageli alatud ja väiklased ning negatiivse ellusuhtumisega. Sageli on neil probleeme õppimisega ning oma viha suunavad nad õpilastele, kes on neist nõrgemad nii füüsiliselt kui ka vaimselt.

Kiusajaist ohvrid on mõnes olukorras kiusajad, teises aga ohvrid. Enamasti ründavad nad endast väiksemaid ja nooremaid, kuid samal ajal võivad nad olla ise rünnakute ohvriks, mis on sooritatud nende eakaaslaste või endast vanemate õpilaste/ täiskasvanute poolt. Teistest kiusajatest erinevalt, esineb neil sagedamini probleemset käitumist, neil on madalam enesekontroll ning nende õpitulemused on halvemad.

➤ Ohvrid

Passiivsel ohvril on vähe võimalusi end kaitsta. Grupis asub ta kõige madalamal positsioonil ning ta on kiusajatele kergeks saagiks.

Väljakutsuv ohver käitub ärritavalt, ebasobivalt ja lapsikult. Kuna ta ei tea, kuidas käituda, siis mõnel juhul tundub ta väljakutsuv, kuid on ka olukordi, kus ta meelega teisi ärritavad. Kui nad sel viisil endale tähelepanu tõmbavad, siis neid märgatakse. Nad usuvad, et negatiivne tähelepanu on parem, kui tähelepanu puudumine.

Kiusajast ohver (vt ülalpool)

➤ Kõrvalseisjad

Kaasajooksikud asuvad kõige lähemal kiusajatele ning neid võidakse kutsuda mõnikord ka käsilasteks või sabarakkudeks.

Õhutajad on kaasajooksikutega sarnased, kuna nende tegevus aitab samuti kiusamisele kaasa.

Eemalehoidjad püüavad tähelepanu endale mitte tõmmata. Nad on näiliselt neutraalse hoiakuga ning lasevad välja paisata, et kiusamine ei puutu neisse.

Kaitsjad asuvad kõige kaugemal kiusajatest. Neil on julgust jätta kõrvalseisja roll maha ning astuda ohvri kaitseks aktiivselt välja. Kiusamise mõistavad nad hukka. Kiusatavatega ei pruugi nad küll sõbruneda, kuid kiusamine võib tõenäoliselt lõppeda, kui nad näitavad välja oma vastuseisu kiusamisele.

2. KOOLIKIUSAMINE TALLINNA EESTI- JA VENEKEELSETES KOOLIDES

2.1 Uurimuse eesmärk, uurimisküsimused ja meetod

Küsitluse eesmärk oli analüüsida võrdlevalt eestikeelse ja venekeelse õppekeelega koolides toimuvat koolikiusamist. Uurida, kui palju kiusamist esineb, missugused on levinumad kiusamisviisid ja -situatsioonid. Samuti teada saada, missuguseid tagajärgi ohvritele kiusamine põhjustab, kellele õpilased lähevad rääkima koolis toimuvast vägivallast ning missugust abi neile on antud. Lisaks sellele veel välja tuua, milline on tüüpilise ohvri profiil.

Selleks, et analüüsida erinevusi koolide vahel, koguti andmeid kõikides koolides läbi ankeetküsitluse (lisa1), mis koostati paber kandjal ja mis koosnes 19 küsimusest ning oli kõigi jaoks anonüümne. Küsitluse algusesse oli lisatud koolikiusamise definitsioon, millest õpilased said vastamisel lähtuda. Definitsioon kõlas järgnevalt: koolikiusamise all tuleks mõista koolis kaasõpilasele haiget tegemist füüsiliselt (nt löömine, tõukamine, asjade peitmine), psühholoogiliselt (nt sõimamine, narrimine, ähvardamine, väljapressimine, kuulujuttude levitamine) või vara kahjustamist (nt riiete katkirebimine, raamatute lõhkumine, varastamine) ning küberkiusamist (nt alandavate, norivate, häbistavate, ähvardavate e-kirjade/ sõnumite saatmine).

Lõputöö autor käis ise koolides kohal, et jagada ankeedid välja ja vajaduse korral vastata täiendavatele küsimustele. Õnneks ei antud koolides ette aega, mil õpilased peavad jõudma küsimustele vastata ning seetõttu said kõik õpilased vastavalt oma tempole ankeedi täita ning kedagi ei kiirustatud tagant. Hiljem autor sisestas saadud vastused LimeSurvey programmi. Analüüs teostati SPSS programmiga ning joonised/ tabelid koostati Microsoft Excelis.

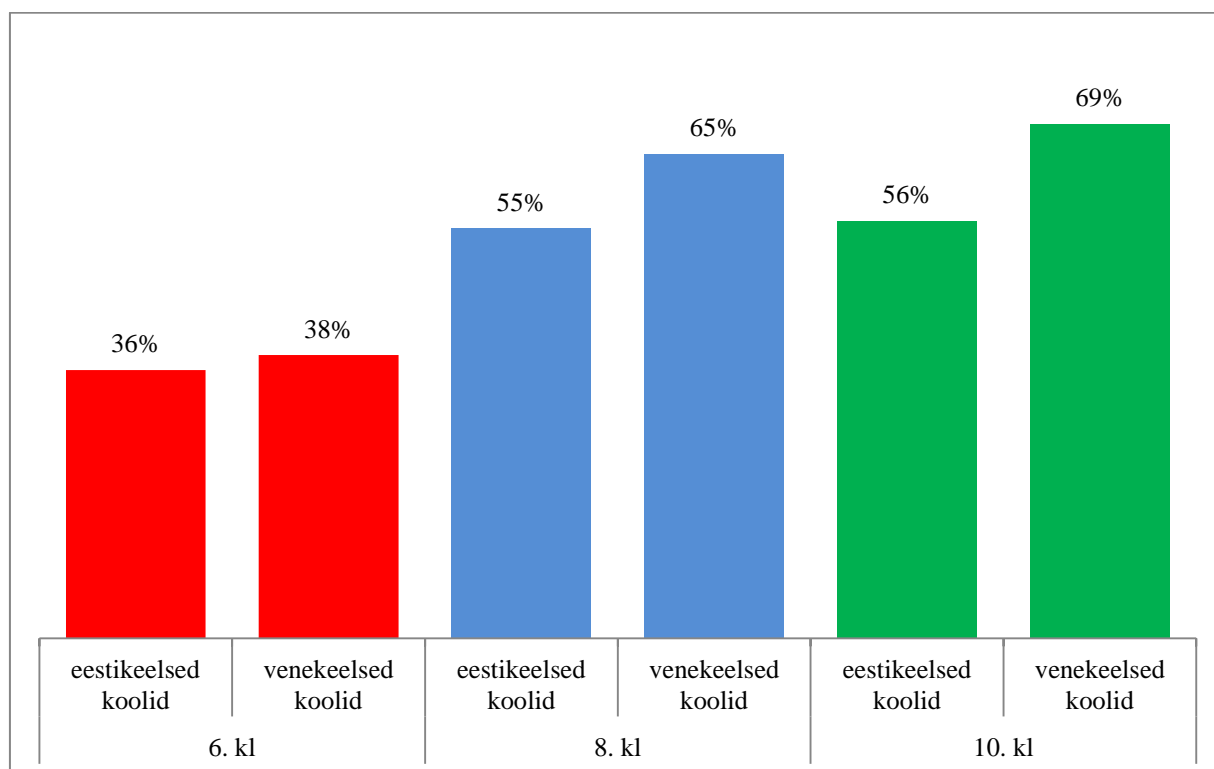
2.2 Uuringu läbiviimine ja valim

Uuring viidi läbi ajavahemikul 03.02.2014-14.02.2014. Uuringu valimi moodustasid eestikeelse õppekeelega koolidest Tallinna Pääsküla Gümnaasium, Tallinna Nõmme Gümnaasium, Tallinna Laagna Gümnaasium ning venekeelse õppekeelega koolidest Tallinna Humanitaargümnaasium, Tallinna Juhkentali Gümnaasium ja Lasnamäe Gümnaasium. Küsitleti eelnevate koolide 6., 8., ning 10. klasside õpilasi. Lõputöö autoril oli raskusi saamaks nõusolekut küsitluse läbiviimiseks koolides. Selleks, et saada luba kolmest eestikeelse õppega koolist küsitluse läbiviimiseks, tuli autoril helistada kokku 13 kooli juhtkonnale.

Ankeetküsitlusele vastas kokku 363 õpilast, neist 178 õpilast õppisid eestikeelse õppekeelega koolides ning 185 õpilast venekeelse õppekeelega koolides. Kõik õpilased terviklikult ankeeti ei täitnud. Eesti rahvusest oli kokku 186 vastajat, vene rahvusest 130 vastajat, muust rahvusest 6 vastajat ning 41 vastajat ei olnud oma rahvust märkinud. 147 õpilast oli meessoost, 208 õpilast oli naissoost ja oma soo oli jätnud märkimata 8 õpilast. Vanuse poolest jagunesid õpilased järgnevalt: 11-aastaseid oli üks, 12-aastaseid 90, 13-aastaseid 40, 14-aastaseid 81, 15-aastaseid 34, 16-aastaseid 77, 17-aastaseid 31 ja 18-aastaseid 6 ning oma vanuse oli märkimata jätnud 3 inimest.

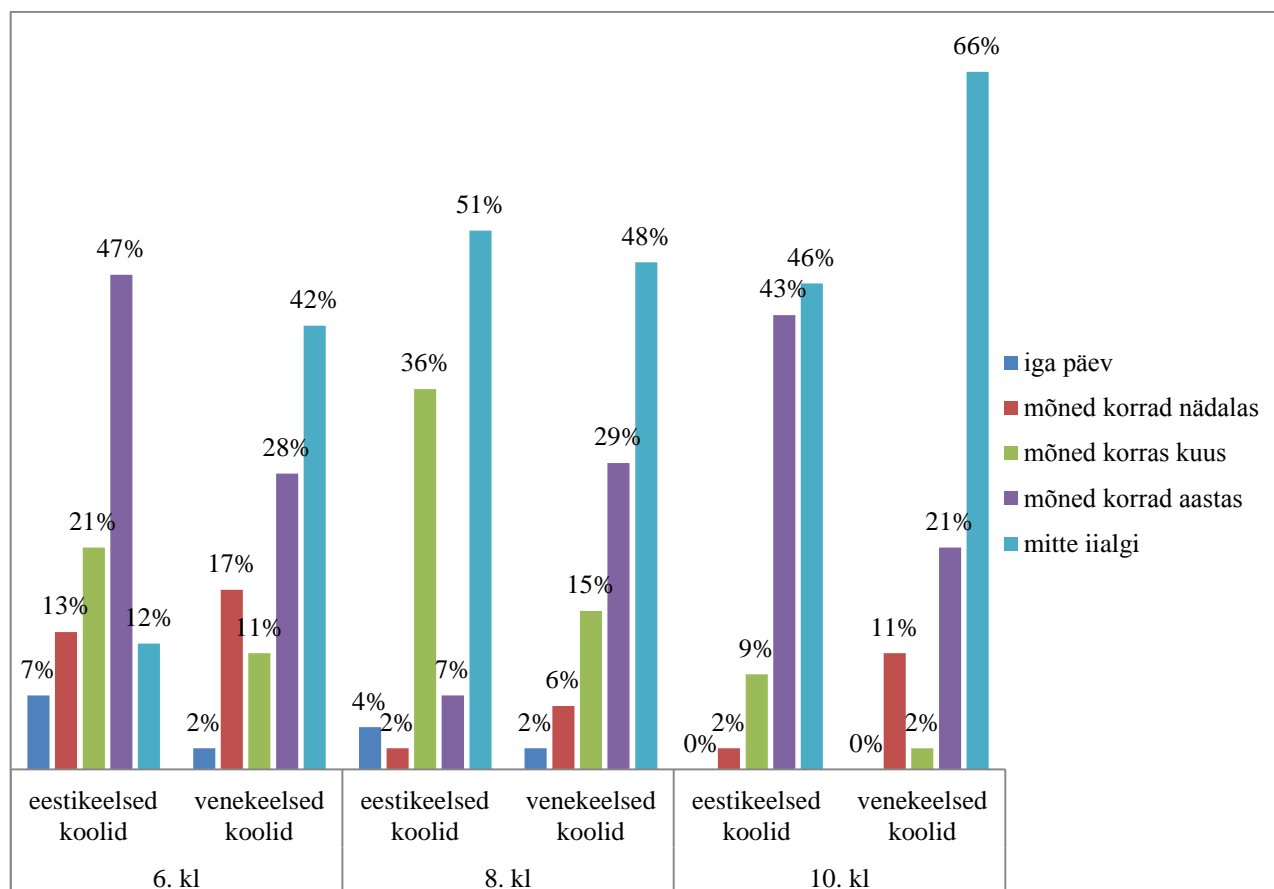
2.3 Küsitluse analüüs ja arutelu

Esmalt küsiti, kas õpilane on ise kogenud koolivägivalda. Selgus, et (joonis 1) eestikeelse õppekeelega koolides on 6. klassides langenud koolivägivalda ohvriks 36%, 8. klassides 55% ja 10. klassidest 69% õpilastest. Venekeelse õppekeelega koolides on 6. klassides sattunud 38%, 8. klassides 65% ja 10. klassides 69% õpilastest koolivägivalda ohvriks. Sellest võib järeldada, et mida aasta edasi, seda rohkem on toimunud kisamist ning õpilastele on meelde jäänud nende vastu toime pandud teod. Samuti mõistavad õpilased ja hakkavad seda rohkem teadvustama, et mis on koolivägivald ja julgetakse välja öelda ning sellest rääkida.

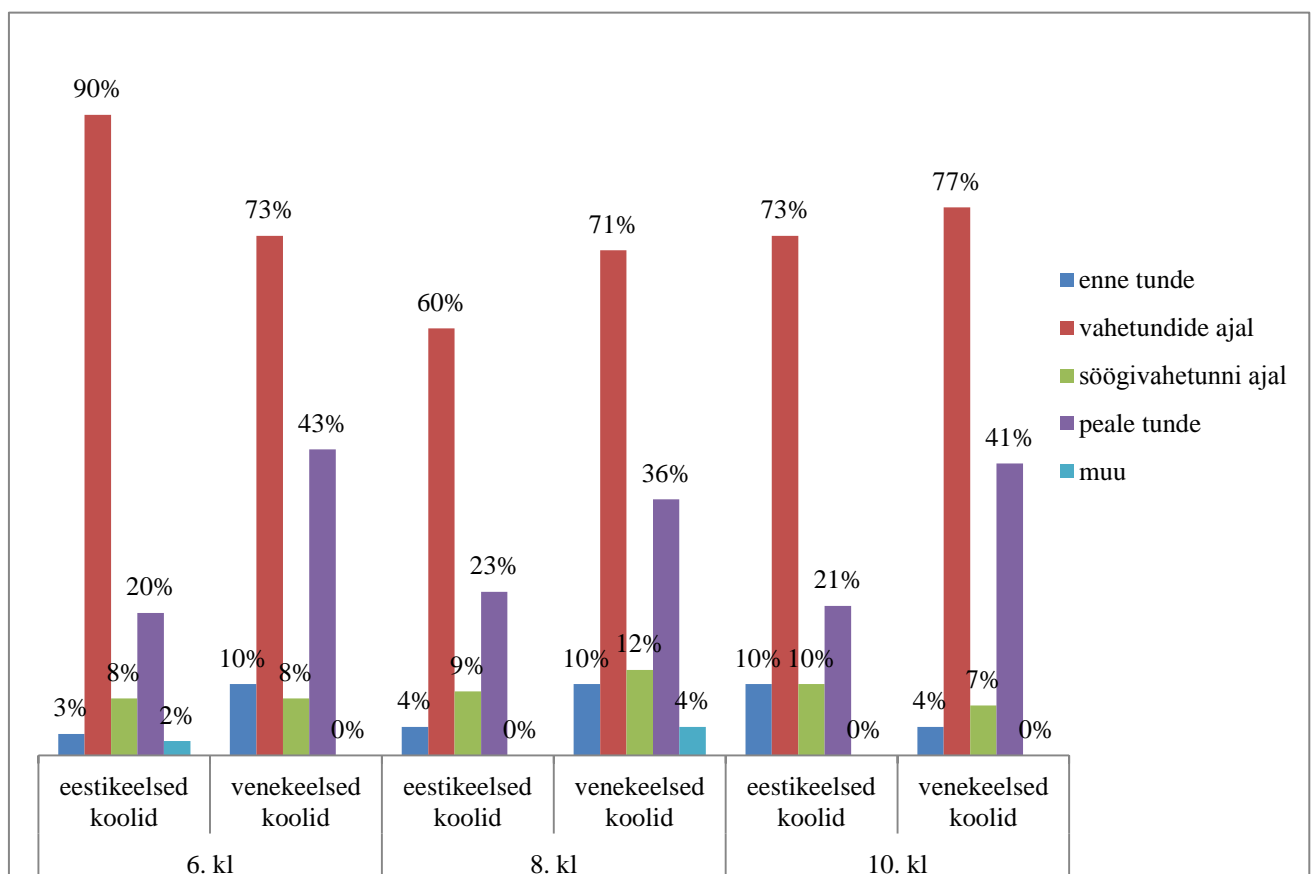
Joonis 1. Koolivägivalda kogemine

Järgnevalt uuriti, kui sageli on õpilased koolikiusamise ohvriks sattunud. Uurimistöö tulemustest nähtub, et (joonis 2) kõige rohkem valiti vastuseks „mitte iialgi“, eestikeelse õppekeelega koolides valisid selle vastusevariandi 51% 8. klasside õpilastest ja 46% 10. klassi õpilastest ning venekeelse õppekeelega koolidest 42% 6. klasside, 48% 8. klasside ja 66% 10. klasside õpilastest. Vaid eestikeelse õppekeelega koolides oli 6. klassides enim neid, kes satuvad kiusamise ohvriks mõned korrad aastas. Oli ka õpilasi, kes sattusid koolikiusamise ohvriks iga päev, mõned korrad nädalas või mõned korrad kuus. Kui tähelepanelikult allolevat joonist uurida, võib märgata mõningaid vastuolusid esimese küsimusega. Nimelt eestikeelse õppekeelega kooli 6. klassid väitsid, et neist on koolivägivalda kogunud 36% õpilastest, aga allolevalt jooniselt nähtub, et tegelikult on kiusamise ohvriks sattunud 88% õpilastest (7% iga päev, 13% mõned korrad nädalas, 21% mõned korrad kuus, 47% mõned korrad aastas). Vastupidise näite toob autor välja venekeelse õppekeelega kooli 10. klassi kohta, kus võib märgata, et eelnevalt väitis 69% õpilastest, et nad on kogunud koolivägivalda, siis nüüd selgub, et tegelikult on kogunud seda vaid 34% õpilastest (11% mõned korrad nädalas, 2% mõned korrad kuus ja 21% mõned korrad aastas). Sellised vastuolud võivad olla tekkinud sellest, kui õpilased ei tahtnud näidata, et neid on kiusatud või siis nad on kogunud koolivägivalda, aga seda varasemas eas ja nüüd ei hakatud seda enam välja tooma.

Joonis 2. Koolikiusamise ohvriks sattumise sagedus

Küsimusele, millal tavaliselt kiusamine aset leiab, oli võimalik valida mitu vastusevarianti. Jooniselt (joonis 3) on näha, et eestikeelse õppekeelega koolidest valis 90% 6. klasside, 60% 8. klasside ja 73% 10. klasside õpilastest vastuseks „vahetundide ajal“. Venekeelse õppekeelega koolidest valis sama vastusevariandi 73% 6. klassi, 71% 8. klassi ja 77% 10. klassi õpilastest. Kiusamine toimub aga tihti peale ka peale tunde, niimoodi on arvanud 20% 6. klassi, 23% 8. klassi ja 21% 10. klasside õpilastest eestikeelse õppekeelega koolidest ning 43% 6. klasside, 36% 8. klasside ja 41% 10. klasside õpilasi venekeelse õppega koolidest. Veel märgiti, et kiusamine leiab aset just enne tunde või ka söögivahetunni ajal. Vastuse „muu“ alla mainiti, et kiusamine leiab aset tundide ajal. Saadud andmetest järeldab töö autor, et kiusajad jõuavad kooli viimasel minutil (või lausa hilinevad) ning neil ei teki võimalust võimutseda või ka ohvrid saavad hiljem, kartuses langeda enne tunde kiusamise ohvriks. Kõige enam võib aga toimub see vahetundide ajal, mil õpetajad on hõivatud muude tegevustega (nt tundide ettevalmistamine) ning järelevalve õpilaste üle on vähene või lausa puudub.

Joonis 3. Aeg, mil koolikiusamine aset leiab

Järgnevalt sai iga õpilane avaldada arvamust selle kohta, millised õpilased satuvad kõige enam kiusamise ohvriks. Kokkuvõtvalt koostas autor tüüpilise kiusaja ohvriks sattuja eestikeelse õppekeelegraafika kooliõpilaste seas ja venekeelse õppekeelegraafika kooliõpilaste seas.

Eestikeelse õppekeelegraafika kooliõpilaste arvates, on tüüpiline ohver:

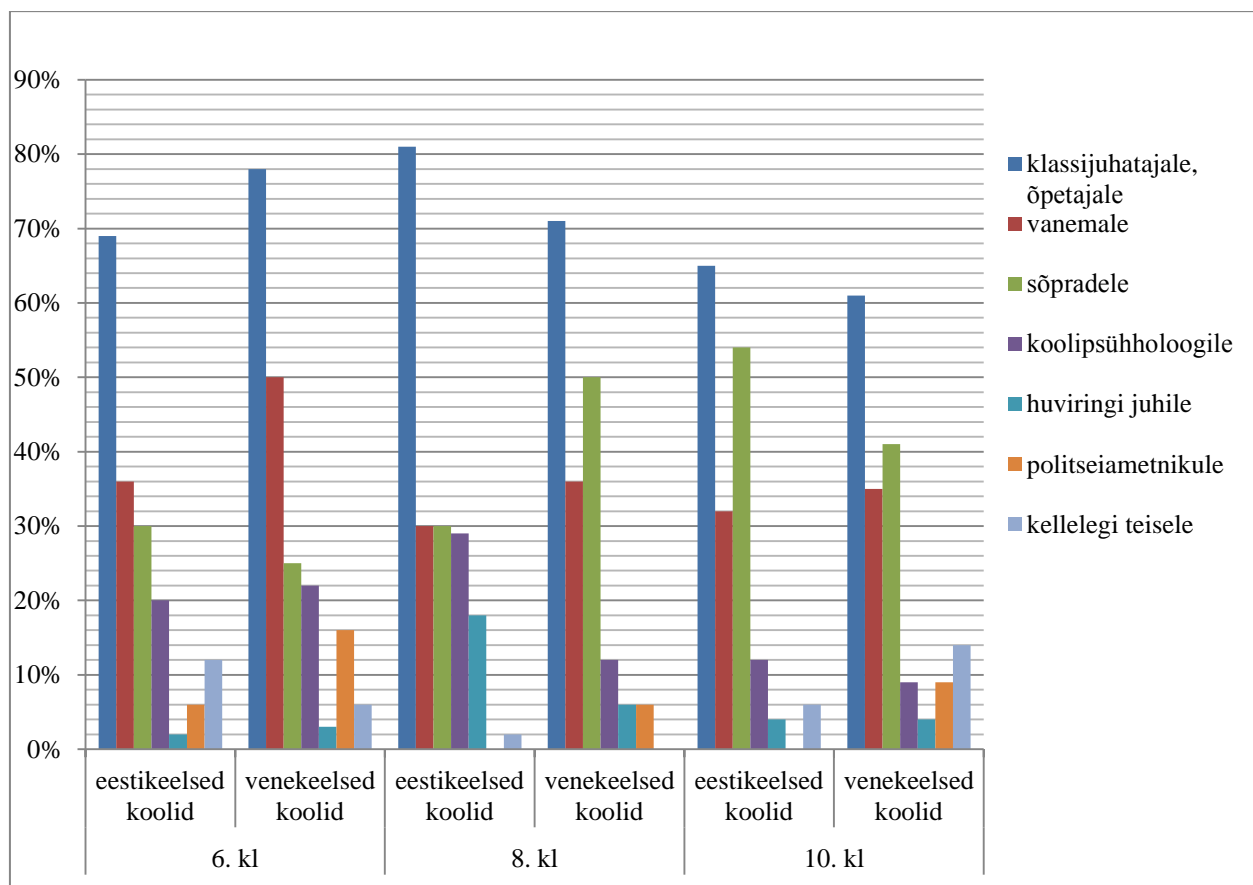
- märkimisväärselt erineva välimusega (nt on kasvult lühem/pikem, kannab prille, on tüsedam, ei kanna moodsaid rõivaid);
- teistest erineva iseloomuga (nt tagasihoidlikud, vaiksed, endassetõmbunud),
- märgatavalt erinev (nt on puudega, üksildane, pärit vaesemast perest, on nõrgem nii füüsiliselt kui ka vaimselt, õpib teistest halvemini/paremini, on klassis alles uus, on teistsuguse maailmavaatega ning omab oma arvamust);
- ei suuda ennast kaitsta ega enda eest seista

Venekeelse õppekeelegraafika kooliõpilaste arvates, on tüüpiline ohver:

- märkimisväärselt erineva välimusega (nt on tüsedam/liiga suur oma vanuse kohta või liiga peenike, kannab prille, riietub väljakutsuvalt või meessoost isik kannab kõrvarõngast);
- teistest erineva iseloomuga (nt vaikne, tagasihoidlik, kinnine)
- märgatavalt erinev (nt on puudega, üksildane, nõrgem nii füüsiliselt kui ka vaimselt, pärit vaesemast perest, sõltuvuses arvutist, enamasti õpib väga headele hinnetele, ei tee seda, mida kiusaja tahab või lihtsalt ei meeldi kiusajale)
- ei suuda ennast kaitsta ega enda eest seista
- provotseerib kiusajat

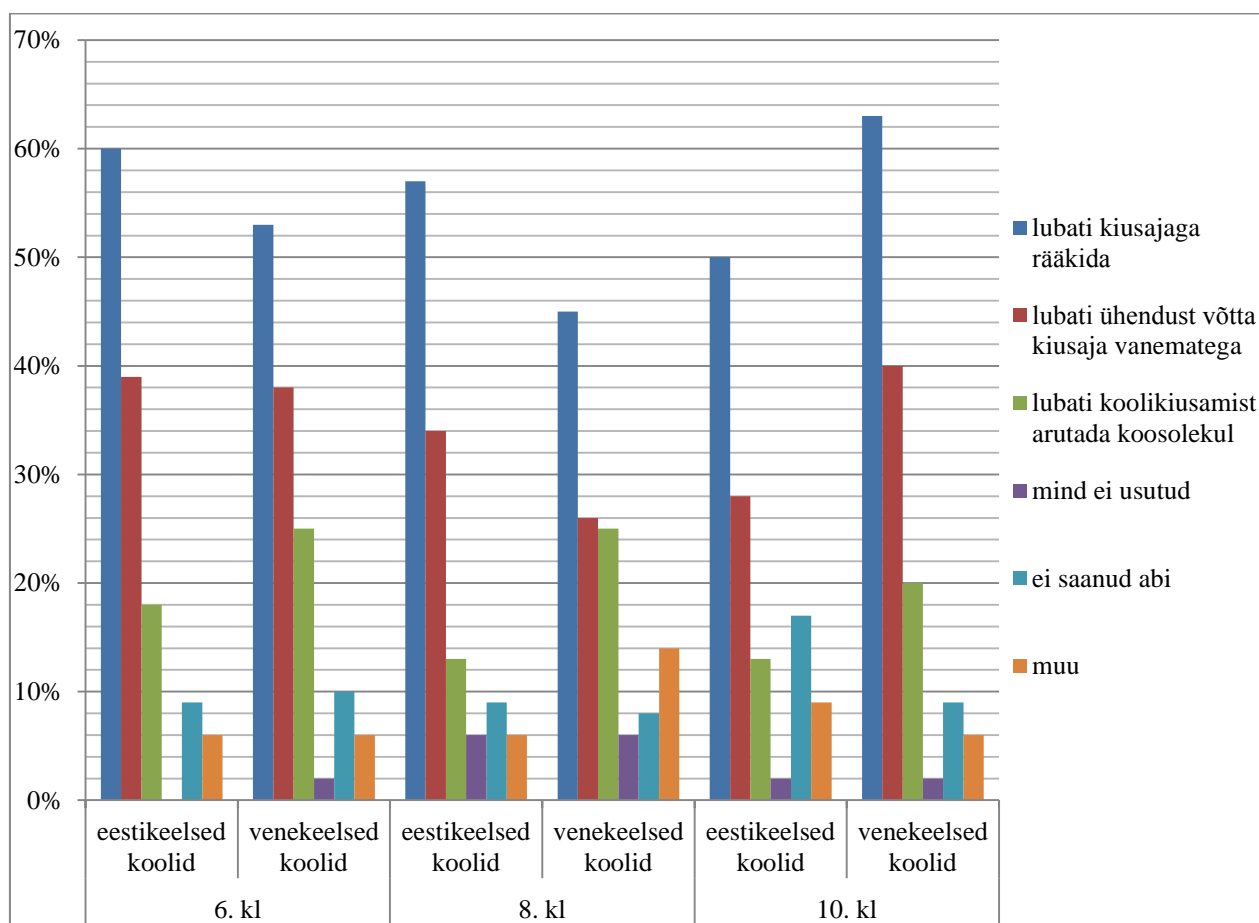
Olulisi erinevusi koolide vahel välja ei tulnud. Ikka satuvad kiusamise ohvriks teistest nii välimuselt kui ka oma olekult erinevad õpilased, kes ei suuda ennast kaitsta ega kiusajale vastu hakata. Töö autori üllatuseks kiusatakse inimesi, kes õpivad teistest parematele hinnetele ehk kelle õppeedukus on kõrgem.

Koolikiusamisest räägitakse üldjuhul kõigepealt klassijuhatajale või õpetajale (joonis 4). Seda teeksid eestikeelse õppekeelega koolides 69% 6. klasside, 81% 8. klasside ja 65% 10. klasside õpilastest. 36% 6. klasside, 30% 8. klasside, 32% 10. klasside õpilastest räägiksid sellest vanemale ning sõpradele räägiksid kiusamisest 30% 6. klasside õpilastest, 30% 8. klasside õpilastest ja 54% 10. klasside õpilastest. Venekeelse õppekeelega koolidest annab klassijuhatajale või õpetajale kiusamisest teada 78% 6. klasside, 71% 8. klasside ja 61% 10. klasside õpilastest. Vanemale räägiks sellest 50% 6. klasside, 36% 8. klasside ja 35% 10. klasside õpilastest ning sõpradele räägiks 25% 6. klasside, 50% 8. klasside ja 41% 10. klasside õpilastest. Koolikiusamisest räägiksid õpilased aga veel ka koolipsühholoogile, huviringi juhile ning politseiametnikule. Võib järeldada, et just õpetajate, vanemate ja sõpradega on õpilased kõige sagedamini kontaktis ja seetõttu on just nemad jätnud õpilastele ka usaldusväärsema mulje. Isikud, kellele õpilased koolikonfliktidest informatsiooni edastaksid, on veel õppealajuhataja, direktor ja vend/õde. Töö autor leiab, et koolides võiks olla rohkem tugisikuid, nendeks võivad olla nii psühholoogid kui ka sotsiaalpedagoogid, kes peaksid oma olekuga tekitama õpilastele julgust ja kindlustunnet, et nad võiksid kindlad olla, et nad saavad abi ning ühtlasi tuleb õpilastele selgeks teha, et ei ole häbi minna oma murest rääkima.

Joonis 4. Isikud, kellele õpilased räägiksid koolikiusamisest

Uuriti, millist tagasisidet on õpilased saanud, kui on kellelegi rääkima läinud koolikiusamise juhtumitest. Oli võimalik valida taas mitu vastusevarianti. Kõige enam on lubatud kiusajaga lihtsalt rääkida (joonis 5). Nii vastas eestikeelse õppekeelega koolidest 60% 6. klasside, 57% 8. klasside ja 50% 10. klasside õpilastest ning venekeelse õppekeelega koolidest 53% 6. klasside, 45% 8. klasside, ja 63% 10. klasside õpilastest. Järgnevalt oli rääkijale lubatud, et võetakse ühendust kiusaja vanematega. Nimelt 39% 6. klasside, 34% 8. klasside, 28% 10. klasside eestikeelse õppekeelega kooli õpilastest ja 38% 6. klasside, 26% 8. klasside, 40% 10. klasside venekeelse õppekeelega kooli õpilastest vastas niimoodi. Veidi vähem oldi lubatud kiusamist arutada koolikoosolekul. Kurvastuseks peab mainima, et oli ka õpilasi, keda ei usutud või kes abi ei saanud. Õpilased tõid veel välja, et nad on ise kiusajaga asjad selgeks rääkinud, proovinud ise arusaamatusi lahendada, olla sellest üle ning on kirjutatud isegi avaldus politseisse. Siiski oli juhtumeid, kus kirjutati, et ei julgeta koolikiusamisest rääkima minnagi, sest arvatakse, et see teeb asja ainult hullemaks ja kiusaja saab sellest ainult hoogu juurde. Siinkohal mainiks taas ära, et õpilastele on vaja tugiisikut, kedagi, keda ta saab usaldada.

Joonis 5. Abi, mida pakuti, kui mindi koolikiusamisest rääkima

Ankeetküsitluse analüüs näitas, kus on paljud õpilased ise kogunud koolikiusamist ning kus on paljud õpilased kiusamist pealt näinud. Eestikeelse õppekeelega koolides (tabel 1) on 6. klasside õpilased kõige enam ise kiusamist kogunud koolimaja koridorides (42%), kooliklassis (38%) ning kõige vähem kiusamist kogunud tualettruumis (2%). 8. klasside õpilased on kõige enam kogunud koolikiusamist samuti koolimaja koridorides (23%), aga ka koolihoovis/õuel (14%) ning kõige vähem on kogetud seda taas tualettruumis (4%) ja kooliteel (4%). 10. klasside õpilastest on enim kogunud koolikiusamist nagu ka eelnevad koolimaja koridorides (21%) ja kooliklassis (17%) ning üldse ei ole kogetud koolikiusamist tualettruumis (0%) ja spordihoones (0%). Kõige enam on kiusamist pealt nähtud 6. klassides, 8. klassides ja 10. klassides õpilased koolimaja koridorides. Nii vastas 78% 6. klasside õpilastest, 71% 8. klassi õpilastest ja 71% 10. klassi õpilastest. Kõige vähem on koolikiusamist märgatud tualettruumides. Nii väitis 15% 6. klasside, 14% 8. klasside ja 17% 10. klasside õpilastest. Tabelist 1 on koostatud ka diagramm (lisa 2). Vastusevariandi „mujal“ alla märgiti veel seda, et kiusamine toimub bussipeatuses, ühistranspordis, raamatukogus, puhvetis, internetis ja kooli staadionil.

Tabel 1. Eestikeelse õppekeelega kooli õpilaste kokkupuude koolikiusamisega

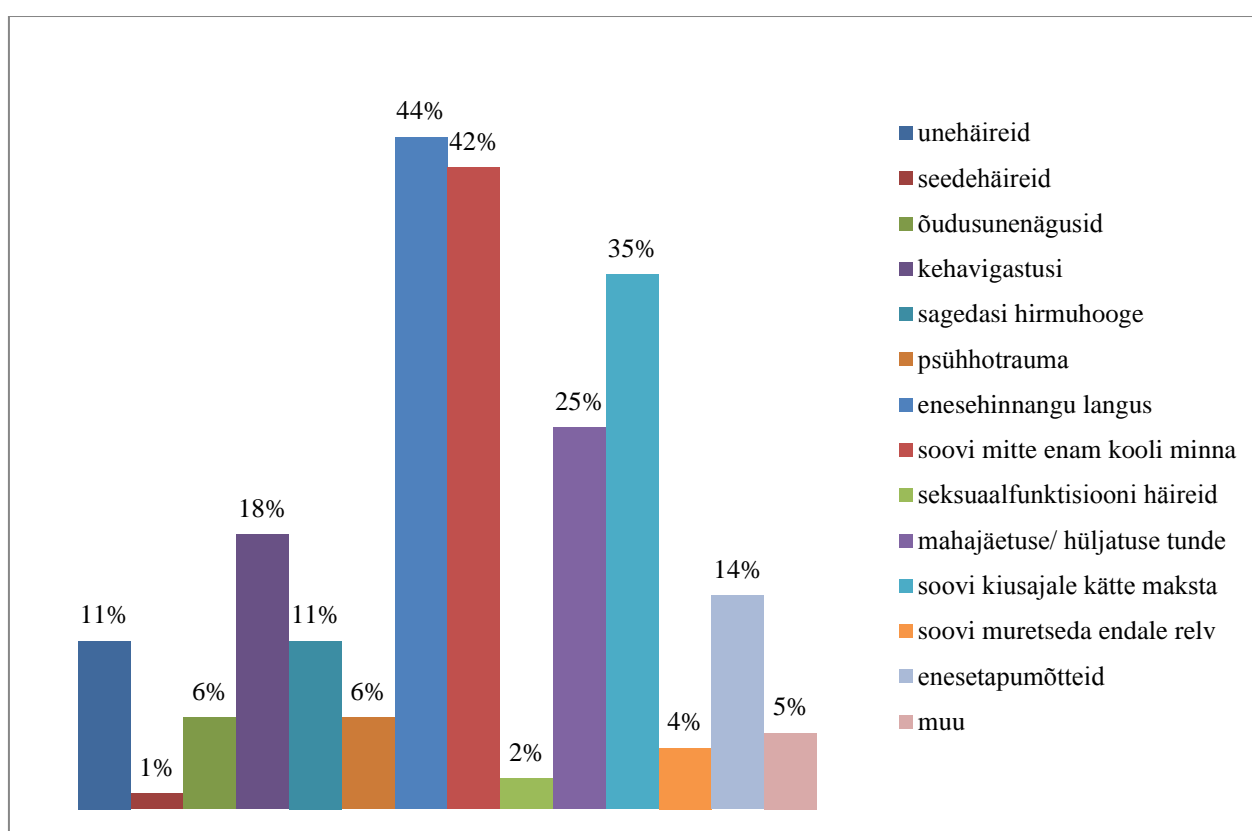
	6.klass		8. klass		10. klass	
	On kogunud kiusamist	On kiusamist pealt näinud	On kogunud kiusamist	On kiusamist pealt näinud	On kogunud kiusamist	On kiusamist pealt näinud
koolihoovis/ õuel	17%	72%	14%	53%	4%	65%
koolimaja koridorides	42%	78%	23%	71%	21%	71%
kooliklassis	38%	63%	13%	60%	17%	47%
garderoobis	17%	69%	11%	48%	10%	60%
kooliteel	8%	39%	4%	36%	4%	30%
söökla	6%	35%	7%	27%	4%	30%
tualettruumis	2%	15%	4%	14%	0%	17%
spordihoones	8%	26%	9%	20%	0%	30%
mujal	3%	6%	3%	2%	0%	0%

Venekeelse õppekeelega koolides (tabel 2) on 6. klasside õpilased kõige enam ise kiusamist kogunud koolimaja koridorides (36%), garderoobis (29%) ning kõige vähem kiusamist kogunud sööklas (6%). 8. klasside õpilased on kõige enam kogunud koolikiusamist samuti koolimaja koridorides (25%), garderoobis (15%), aga ka kooliklassis (15%) ning kõige vähem on kogetud seda tualettruumis (2%). 10. klasside õpilastest on enim kogunud koolikiusamist kooliklassis (15%), garderoobis (10%) ja koolimaja koridorides (10%) ning kõige vähem kooliteel (2%), sööklas (2%), tualettruumis (2%) ja spordihoones (2%). Pealt on kiusamist nähtud kõige enam 6. ja 8. klassides koolihoovis/õuel. Nii vastas 63% 6. klasside õpilastest ja 84% 8. klassi õpilastest. 10. klassi õpilased väidavad aga, et kõige enam pannakse kiusamist toime koolimaja koridorides ning nii vastas neist õpilastest 84%. Kõige vähem on koolikiusamist märganud 6. klasside ja 8. klasside õpilased tualettruumis, vastavalt 35%/41% õpilastest. 10. klassides nägid 27% õpilastest kõige vähem kiusamist kooliteel. Tabelist 2 on koostatud ka diagramm (lisa 3). Märkimisväärne erinevus koolide vahel on siiski see, et koolikiusamine toimub venekeelsetes õppeasutustes sagedamini tualettruumis, kui eestikeelsetes koolides. Võib arvata, et see on koht, kus puudub kooli personalil järelevalve õpilaste üle ning puudub oht kiusamisega vahele jääda.

Tabel 2. Venekeelse õppekeelega kooli õpilaste kokkupuude koolikiusamisega

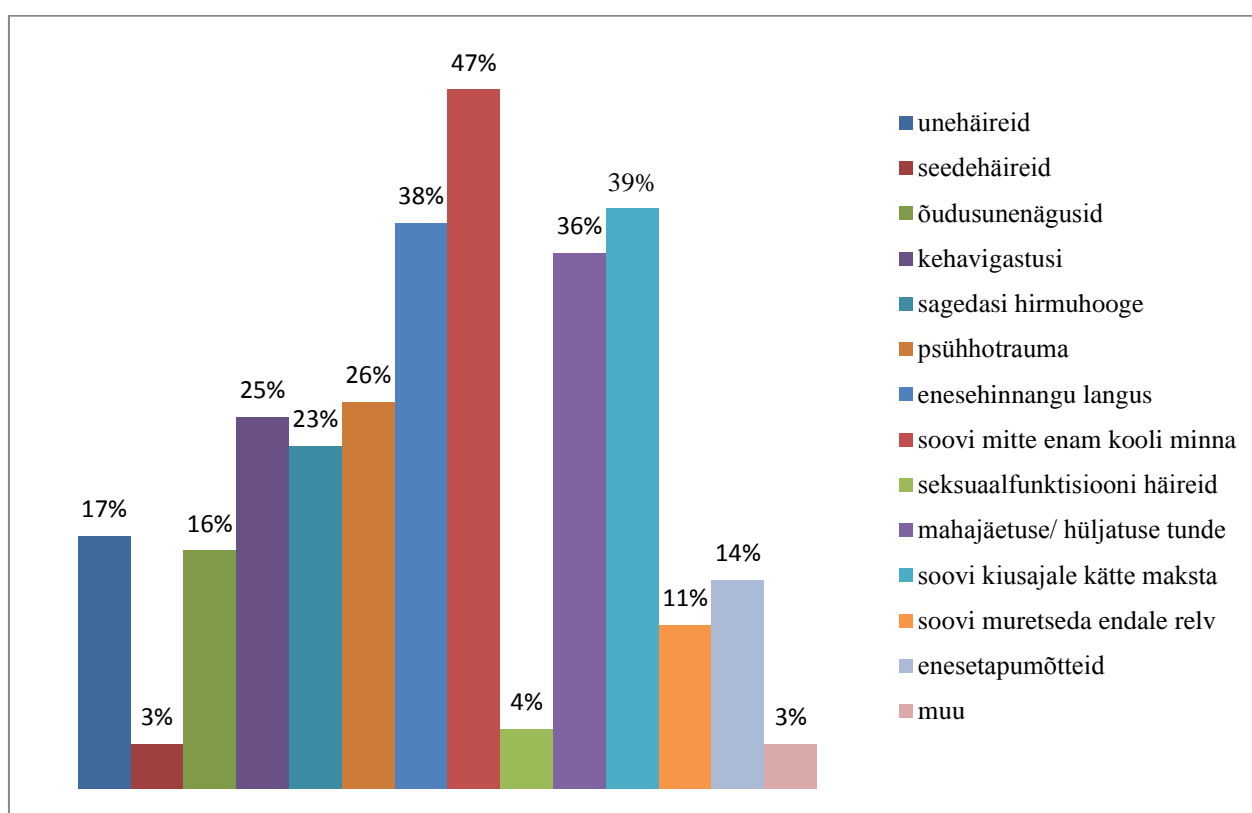
	6.klass		8. klass		10. klass	
	On kogunud kiusamist	On kiusamist pealt näinud	On kogunud kiusamist	On kiusamist pealt näinud	On kogunud kiusamist	On kiusamist pealt näinud
koolihoovis/õuel	26%	63%	12%	84%	9%	74%
koolimaja koridorides	36%	55%	25%	80%	10%	84%
kooliklassis	22%	49%	15%	63%	15%	45%
garderoobis	29%	59%	15%	65%	10%	55%
kooliteel	9%	38%	7%	45%	2%	27%
sööklas	6%	38%	12%	47%	2%	32%
tualettruumis	12%	35%	2%	41%	2%	38%
spordihoones	13%	42%	10%	47%	2%	32%
mujal	6%	10%	4%	0%	0%	8%

Lõputöö autori jaoks oli väga tähtis teada saada, milliseid üleelamisi kiusamine õpilastele on põhjustanud. Eestikeelse õppekeelega koolides õppivate õpilaste vastustest (joonis 6) nähtub, et 44% kiusatutel langes enesehinnang, 42% tekkis soov enam mitte kooli minna ja 35% tekkis soov kiusajale kätte maksta. Kõige vähem tekitas kiusamine ohvritele seedehäireid (1%) ja seksuaalfunktsiooni häireid (2%). Veel sai valida ankeedis järgmisi üleelamisi järgnevate vastusevariantide hulgast: unehäired, õudusunenäod, kehavigastused, sagedased hirmuhood, psühhotrauma ning mahajätuse/hüljatuse tunne. Õpilased said ka ise juurde lisada, missuguseid üleelamisi neil tekkis. Näiteks toodi välja raevu/viha tekkimine, halb tuju, mõistmatuse tunne ning soov olla parem või minna üle teise klassi.

Joonis 6. Üleelamised, mis tekkisid eestikeelse õppekeelega koolis õppival õpilastel peale koolikiusamise kogemist

Venekeelse õppekeelega koolides (joonis 7) tekkis õpilastel, keda oldi kiusatud, kõige enam soov kooli mitte enam minna (47%), järgnes 39%-ga soov kiusajale kätte maksta ning 38%-l tekkis enesehinnangu langus. Kõige vähem tekkis õpilastel, nagu ka teistes koolides, seedehäireid (3%) ja seksuaalfunktsiooni häireid (4%). Kokkuvõtvalt saab järeldada, et esikolmik on lõputöö autori läbiviidud koolides ühesugune, erineb vaid järjestus. Suurimaks erinevuseks selles küsimuses võib koolide vahel lugeda, et psühhotrauma on tekkinud kõigist vastanutest 6% eestikeelse õppekeelega kooliõpilastest ning 26% venekeelse õppekeelega kooliõpilastest. Järelikult on viimastes koolides õpilaste hingele haiget teinud teatud emotsionaalsed vapustused, mis võivad olla saadud kas ühekordsest või pikaajalistest traumeerivatest konfliktidest.

Joonis 7. Üleelamised, mis tekkisid venekeelse õppekeelega koolis õppivatel õpilastel peale koolikiusamise kogemist

Ankeetküsimusele vastates said õpilased ka täpsustada, milliseid kiusamisviise enim kasutatakse. Eestikeelse õppekeelega koolides (tabel 3) on kõige rohkem õpilasi narritud. Nii väitsid 83% 6. klasside, 62% 8. klasside ja 62% 10. klasside õpilastest. Mitte üldse ei ole 6. ja 8. klassiõpilaste vastu kasutatud nuga ega muud relva ning 10. klassides on vaid 2% neid, kelle suhtes on väljendatud rassistlikku vaenu. Tabelist 3 on koostatud ka diagramm (lisa 4). Vastusevariantidest sai veel märkida, et on ühistegevusest kõrvale jäetud, asju rikitud, koolivihikusse soditud, saladusi teistele välja räägitud, tehtud inetuid žeste ja vastikuid grimasse, tehtud solvavaid seksuaalseid vihjeid, on räägitud inetuid asju, et teisi ässitada, on levitatud alatuid kuulujutte, on asju varastatud, on sõimatud, on löödud, on saadetud solvavaid kirju, on tehtud internetti libakonto, on sõimatud/ähvardatud internetifoorumis või e-kirja teel ning on lisatud ilma loata internetti pilte. Ise märkisid õpilased kõikidest koolidest ära veel, et neid on ignoreeritud, nende enda lollusi on nende vastu kasutatud, neid on kiusatud emotsionaalselt või loobutud nendega suhtlemisest.

Tabel 3. Eestikeelse õppekeelega koolides kogetud kiusamise viisid

	6. klass	8. klass	10. klass
mind on narritud	83%	62%	62%
mind on ühistegevustest kõrvale jäetud	35%	23%	12%
minu asju on rikitud	39%	30%	41%
minu koolivihikusse on soditud	27%	30%	47%
minu saladusi on teistele välja räägitud	45%	44%	50%
minu suhtes on väljendatud rassistlikku vaenu	20%	13%	2%
mulle on tehtud inetuid žeste ja vastikuid grimasse	24%	16%	23%
mulle on tehtud solvavaid seksuaalseid vihjeid	14%	9%	10%
minu kohta on räägitud inetuid asju, et teisi minu vastu ässitada	50%	29%	39%
minu kohta on levitatud alatuid kuulujutte	33%	23%	37%
minu asju on varastatud	26%	29%	36%
mind on sõimatud	62%	48%	54%
mind on ähvardatud	26%	25%	32%
mind on löödud	48%	29%	21%
olen saanud solvavaid kirju	21%	9%	19%
minu nimele on tehtud internetis libakonto	3%	11%	6%
mind on sõimatud/ähvardatud internetifoorumis või e-kirja teel	14%	16%	13%
minust on lisatud internetti ilma minu loata pilte	18%	6%	15%
minu vastu on kasutatud nuga või muud relva	0%	0%	4%
muu	6%	0%	0%

Venekeelse õppekeele koolides (tabel 4) on õpilasi kõige enam 6. klassides ja 8. klassides samuti narritud. Vastavalt 70% ja 54%. 10. klasside õpilased väitsid, et kõige rohkem, 71%, on neil soditud koolivihikutesse. 6. ja 8. klassides on vähim pakutud, et keegi on nende nimele teinud internetis libakonto ning 10. klassides seda, et neid on löödud. Tabelist 4 on koostatud ka diagramm (lisa 5). Tihtipeale võib juhtuda, et õpilane, kes teisi narrib, ei mõtle seda üldse nii, vaid tegelikult püüab hoopis naljaga öelda, kuid õpilane ei saa sellest aru. Suurim erinevus koolide vahel seisnes järgnevalt: nimelt väitsid 48% 6. klassides õpilased eestikeelsetes koolides ja 10% venekeelsetes koolides, et neid on löödud. Siit võib järeldada nii seda, et õpilased esimestes mainitud koolides julgevad tunnustada, et neid on füüsiliselt kiusatud ning kui ka seda, et teistes koolides on koolikord rangem või siis järelvale õpilaste üle tugevam. On ju teada, et füüsilist kiusamist pannakse tähele sagedamini, kuna seda on raske varjata ning tihtipeale võib jääda just psühholoogiline kiusamine õpetajate eest märkamatuks.

Tabel 4. Venekeelse õppekeele koolides kogetud kiusamise viisid

	6. klass	8. klass	10. klass
mind on narritud	70%	54%	59%
mind on ühistegevustest kõrvale jäetud	8%	10%	9%
minu asju on rikutud	45%	43%	37%
minu koolivihikusse on soditud	33%	36%	71%
minu saladusi on teistele välja räägitud	46%	30%	35%
minu suhtes on väljendatud rassistlikku vaenu	25%	13%	10%
mulle on tehtud inetuid žeste ja vastikuid grimasse	36%	32%	27%
mulle on tehtud solvavaid seksuaalseid vihjeid	12%	8%	10%
minu kohta on räägitud inetuid asju, et teisi minu vastu ässitada	48%	37%	48%
minu kohta on levitatud alatuid kuulujutte	30%	32%	33%
minu asju on varastatud	31%	32%	22%
mind on sõimatud	69%	52%	63%
mind on ähvardatud	26%	25%	22%
mind on löödud	10%	13%	5%
olen saanud solvavaid kirju	15%	13%	14%
minu nimele on tehtud internetis libakonto	6%	0%	7%
mind on sõimatud/ähvardatud internetifoorumis või e-kirja teel	22%	26%	28%
minust on lisatud internetti ilma minu loata pilte	25%	21%	22%
minu vastu on kasutatud nuga või muud relva	5%	2%	4%
muu	3%	2%	2%

Järgmiseks tuuakse välja kiusamisviisid, mida õpilased ise teiste suhtes on teinud. Eestikeelse õppekeelega koolides (tabel 5) on 65% 6. klasside ja 54% 10. klasside õpilastest teisi narrinud. 8. klassides on 44% õpilastest teisi sõimanud. Mitte üldse ei ole 6. klassides väljendatud teiste suhtes rassistlikku vaenu, ei ole tehtud teiste nimele internetti libakontot ega kasutatud teiste suhtes nuga ega muud relva. 8.klasside õpilased väitsid, et neist ei ole keegi rääkinud inetuid asju, et kaaslasi teiste vastu ässitada ning ei ole keegi kellegi asju varastanud. Viimast tegevust ei ole teinud ka 10. klasside õpilased ja samuti ei ole nad kasutanud nuga ega muud relva kellegi vastu. Ära märgiti veel see, et õpilane on tunnis lollitanud, mistõttu on teistel raske õppida. Tabeli 5 alusel on koostatud ka diagramm (lisa 6).

Tabel 5. Kiusamisviisid eestikeelse õppega kooliõpilaste hulgas

	6. klass	8. klass	10. klass
olen narrinud	65%	43%	54%
olen kedagi ühistegevustest kõrvale jätnud	29%	16%	15%
olen kellegi asju rikkunud	11%	14%	13%
olen sodinud kellegi koolivihikusse	24%	27%	50%
olen teiste saladusi välja rääkinud	21%	18%	21%
olen väljendanud rassistlikku vaenu	0%	2%	4%
olen teinud kellelegi inetuid žeste ja vastikuid grimasse	12%	4%	28%
olen teinud solvavaid seksuaalseid vihjeid	6%	4%	10%
olen rääkinud inetuid asju, et kaaslasi kellegi vastu ässitada	9%	0%	8%
olen levitanud alatuid kuulujutte	8%	2%	13%
olen kellegi asju varastanud	6%	0%	0%
olen sõimanud	41%	44%	50%
olen ähvardanud	6%	11%	21%
olen löönud	39%	23%	30%
olen saatnud solvavaid kirju	8%	7%	6%
olen teinud teise inimese nimele internetti libakonto	0%	2%	0%
olen kedagi sõimanud/ähvardanud internetifoorumis või e-kirja teel	5%	7%	4%
olen lisanud kellestki internetti ilma tema loata pilte	8%	7%	2%
olen kasutatud nuga või muud relva	0%	2%	0%
muu	2%	2%	0%

Venekeelse õppekeelega koolides (tabel 6) on 6. ja 8. klassides enim teisi narritud, vastavalt 45% ning 37%. 10. klassidest on aga 63% õpilastest sodinud kellegi teise koolivihikusse. Mitte üheski klassis, ei ole keegi teinud kellegi suhtes solvavaid seksuaalseid vihjeid. Samuti ei ole 6. ja 8. klassides keegi kasutanud nuga ega muud relva teise õpilase suhtes. Tabeli 6 järgi on tehtud ka diagramm (lisa 7). Nagu eelnevalt oli suurimaks erinevuseks see, et õpilasi oli eestikeelsetes koolides enam löödud, siis ka siit nähtub, et nt 6. klassides on eestikeelsetes koolides 39% ja venekeelsetes koolised vaid 5% õpilastest ise teisi löönud.

Tabel 6. Kiusamisviisid venekeelse õppega kooliõpilaste hulgas

	6. klass	8. klass	10. klass
olen narrinud	45%	37%	55%
olen kedagi ühistegevustest kõrvale jätnud	8%	2%	5%
olen kellegi asju rikkunud	2%	10%	14%
olen sodinud kellegi koolivihikusse	25%	26%	63%
olen teiste saladusi välja rääkinud	9%	15%	15%
olen väljendanud rassistlikku vaenu	8%	6%	10%
olen teinud kellelegi inetuid žeste ja vastikuid grimasse	10%	15%	23%
olen teinud solvavaid seksuaalseid vihjeid	0%	0%	0%
olen rääkinud inetuid asju, et kaaslasi kellegi vastu ässitada	9%	8%	12%
olen levitanud alatuid kuulujutte	5%	4%	10%
olen kellegi asju varastanud	2%	4%	4%
olen sõimanud	36%	26%	45%
olen ähvardanud	5%	2%	12%
olen löönud	5%	8%	9%
olen saatnud solvavaid kirju	5%	6%	14%
olen teinud teise inimese nimele interneti libakonto	3%	6%	4%
olen kedagi sõimanud/ähvardanud internetifoorumis või e-kirja teel	3%	6%	10%
olen lisanud kellestki interneti ilma tema loata pilte	13%	10%	9%
olen kasutatud nuga või muud relva	0%	0%	2%
muu	0%	0%	0%

Viimasena uuriti, mil moel õpilased enim teisi kiusavad. Eestikeelse õppekeelega koolides vastati sellele, et enim nad narrivad, sõimavad ning üldiselt kiusavad naljaga ehk nende vahel on lihtsalt sõbralik tõgamine. Venekeelse õppekeelega koolides õppivad õpilased vastasid, et enim nad solvavad, naeravad teiste üle või siis nii mõnedki, nagu ka eestikeelse õppega koolides, kiusavad naljaga.

3. ENNETAMINE

3.1 „Kivakoulu“

Turu Ülikoolis Soome haridus- ja kultuuriministeeriumi toetusel on loodud teaduspõhine kiusamisvastane programm, mida kutsutakse Kivakoulu (KiVa). Suuremahulist juhuvalimit ja kontrollgruppi sisaldanud uuringuga on tõestatud KiVa tõhusus. Soomes on see programm vägagi nõutud: 90% kõikidest üldhariduskoolidest on end KiVa programmi rakendavateks koolideks registreerinud. (Tere...01.01.2014)

KiVa programmi eesmärgiks on:

- kiusamise vähendamine;
- uute kiusamisjuhtumite ärahoidmine;
- kiusamise negatiivsete mõjude minimeerimine. (KiVa...09.03.2014)

Turu Ülikoolis uuriti “Kivakoulu” programmi mõju aastatel 2007-2009. Uuringus osales 117 pilootkooli ja 117 võrdluskooli eri Soome paigust. Peale ühe aasta möödumist selgus, et koolides, kus oldi programmiga liitunud, oli tõenäosus sattuda kiusamise ohvriks või kiusajaks 30-50% väiksem kui võrdluskoolis. (samas)

Sihtasutusel Kiusamise Vastu on plaan aastatel 2013-2014 läbi viia KiVa pilootprojekt ka kahekümnes Eesti koolis, kaasates sinna õpilased esimesest kuni kuuenda klassini ning juhul, kui projekt annab positiivsed tulemused, siis pakutakse KiVa rakendamise võimalust kõikidele koolidele, kes on sellest huvitatud (Hea...01.01.2014).

Kuid mida see programm endast täpsemalt kujutab ja kas ka lapsevanemad saavad programmi edukusele kaasa aidata?

Kõige lihtsamalt kirjeldatuna on tegemist KiVa puhul ainetunniga. Klassiõpetajatele 1.-6. klassini jagatakse materjalid ja üks kord kuus alates oktoobrist kuni maini hakkavad toimuma klassidele kaks korda 45-minutilised ainetunnid. Nende raames käsitletakse erinevaid sotsiaalpädevusi, mis on konkreetselt ka kiusamisega seotud. (Rask 30.07.2013)

Selle programmi puhul on äärmiselt oluline koostöö kooli ja kodu vahel. Loodud on isegi lapsevanematele internetilehekülg, kus nad saavad teadmisi kiusamisest ja vanemate rollist kiusamise vähendamisel ning sellest, kuidas toetada oma last, kui teda on kiusatud. Kiusamise

vähendamiseks võiksid vanemad võtta alati tõsiselt kõiki kiusamisjuhtumeid ning vestelda lapse või noorukiga ka siis, kui tema ei ole ei kiusatu ega kiusaja rollis. (KiVa...09.03.2014)

KiVa programm töötab kahel tasandil (Mis...25.03.14):

➤ Ennetustegevused

Kooli 1.-6. klasside õppekavasse pandavates õppematerjalides, keskendutakse põhiliselt laste sotsiaalsete oskuste arendamisele ning kiusamise kui probleemi teadvustamisele. KiVa ainetundides käsitletavat teemat ühtivad mitmetes riiklikus õppekavas sätestatud üldpädevustega ning ka inimeseõpetuse ainetundidega, mistõttu on võimalik paigutada KiVa tunnid sujuvalt kooli õppekavasse ning tunniplaani.

➤ Kiusamisjuhtumite lahendamine

Liitunud koolides tegutseb KiVa meeskond, mis koosneb 3-4 aine- või klassiõpetajast. Meeskonna ülesandeks on lahendada tekkinud kiusamisjuhtumeid, kus iga juhtumi puhul tuleb viia KiVa meeskonnal läbi meetodilised vestlused kiusamisjuhtumis otseselt aga ka kaudselt seotud õpilastega (individuaalsed ja grupiviisilised). Ohvri toetamiseks kaasatakse nõu prosotsiaalseid klassikaaslasi. Kiusamisjuhtumi lahendamisesse ei kaasata ohvri ega kiusaja vanemaid, kuid juhtumi lahendamise järgselt neid teavitatakse.

3.2 Kooli tegevus

Kiusamist ennetava meetmena kasutavad koolid enamasti kiusamisvastase õhkkonna loomist, kuid vaja oleks koolidel teada, kuidas vahetult reageerida kiusamisjuhtumitele (Sharp, Smith, 2004:83).

Kuid enne, kui rääkida sellest, mida saab kool kiusamise vähendamiseks/hoidumiseks ära teha, leiab töö autor, et oleks vaja välja tuua punkte, mille järgi tunda ära tunda vägivaldne noor, kes võib asuda teisi kiusama.

Robert J. Meadows'i raamatus „Understanding violence and victimization“ (2010:134) on kirjas, et Ameerika Ühendriikide Haridusministeerium on välja töötanud juhendi, et aru saada koolivägivallast ja võimalikest ohumärkidest, mis võivad viidata vägivaldsele noorele:

- sotsiaalne tagasitõmbumine;
- tunded, et ollakse üksik;
- tugevad tunded tõrjutusest;
- vägivalda ohvriks olemine;
- narrimise või süüdistatuse tunne;
- vähene huvi kooli vastu ja halvad hinded;

- kirjutustes ja joonistuste avalduv vägivald;
- kontrollimatu viha;
- kroonilise löömise muster;
- distsipliiniprobleemid
- narkootikumide ja alkoholi tarvitamine;
- kambakuuluvus;
- tulirelvadele ligipääs;
- ajalugu vägivaldsusest ja agressiivsest käitumisest.

Endine õpetaja, praegune kooli nõustaja ja administraator Franklin Schargel on enda kirjutatud artiklis „*Bullying: what schools, parents and students can do*“ (Bullying...17.10.13) toonud välja punktid, mida kooli tasandilt oleks võimalik ära teha, et kiusamist vähendada:

- kiusamisest teatamise arvu suurendamine. nt teha infoliin/kiusamise kast, kuhu saab helistada/jätta märkme ja kiusamisest niimoodi teada anda;
- paika panna kiusamise kohta tulnud teadete uurimise protseduuri reeglid;
- korraldada tegevusi kohtades, kus õpilased on väiksema järelevalve all (nt söökla, kooliõu);
- vähendada aega, mil õpilased viibivad omapead;
- korraldada söömine ja vahetunnid erinevatele klassidele erineval ajal;
- jälgida hoolsamini kohti, kus kiusamine võib aset leida, nt tualettruum;
- anda vahetundides õpilastele tegevust;
- panna klassiruumidesse plakateid, mis keelavad kiusamise ja kuhu oleks märgitud ka kiusamise tagajärjed;
- kooli direktor peaks uutele õpilastele ja nende vanematele rääkima, kuidas kool suhtub kiusamisse ja kuidas võideldakse koolikiusamisega;
- planeerida kohtumisi õpetajate ja õpilaste vahel, et arutada kiusamise teemat;
- arendada välja strateegiaid, et tunnustada positiivselt ja viisakalt käituvaid õpilasi.

Samas artiklis on kirjas ka see, kuidas õpetajad saaksid sekkuda:

- koheselt tegutseda, kui märgatakse kiusamist;
- kiusajatega tuleks rääkida nelja silma all;
- andma õpilastele tegevusi ja arutama kiusamise ja vägivallaga seotud teemasid;
- anda õpilastele rühmatöid, mille abil nad saavad õppida koostööd tegema;
- suunama vajadusel nii kiusaja kui ka ohvri nõustamisele;

USA Haridusministeerium soovib:

- kooli hoonetele ja territooriumile pääsemise üle valve seadmine;
- vähendada klasside ja kooli suurust;
- korraldada hoonete ohutuse audit;
- koolivormi kandmise korra kehtestamine;
- koostöö kohaliku politseiga, kindlustamiseks, et koolitee oleks turvaline;
- kooli ümbruskonna (parkimisplats, bussipeatus) jälgimine. (Meadows 2010:137)

3.3 Ennetusprojektid

„Kiusamisest vaba kool“

2013. aasta oktoobris alustas MTÜ Lastekaitse Liit pilootprojektiga „Kiusamisest vaba kool“.

Projekti metoodika eesmärk on luua algklassides õppivate laste vahel üksteist kaasav ja arvestav suhe ning luua selline kiusamist ennetav käitumiskultuur, kus üksteisse suhtutakse sallivalt ning austavalt. Samuti on tähtsal kohal see, et lapsed üksteisest hooliksid ning kiusamise korral sekkuksid ja kaitseksid kaaslast, kes seda ise ei suuda. (MTÜ...02.01.2014)

Programmil „Kiusamisest vaba kool“ on sihtrühmaks nii õpilased, õpetajad kui ka lapsevanemad. Nende sihtrühmade koostöö on kiusamise ennetamiseks vajalik, et luua head suhted kõikide laste vahel. Väga tähtsal kohal on lastevaheliste heade suhete loomisel õpetajate ja teiste spetsialistide tegevus, sest just nemad on iga päev koos õpilastega kas siis tundides või huviringides. Lapsevanemad saavad oma panuse anda selle, et toetada last ja nendevahelist läbisaamist sellega, et tegutsevad nii, et keegi ei tunneks end eemaletõrjutuna. (Tallinna...16.09.2013)

„Julgelt vastu!“

„Projekt on algatatud Eesti Energia noorte ettevõtlikkuse arenguprogrammi Entrum raames. Siiani on loodud logo, koduleht (www.julgeltvastu.eu.pn) ning Facebooki kommuun (Julgelt), millega võivad liituda kõik huvilised. Pilootkooliks on valitud Paikuse Põhikool, kus 4.-9. klassi õpilaste seas viiakse läbi huvitavaid tunde. Üksteisega jagatakse oma lugusid ning arutatakse erinevatel teemal.“ (Noorteprojekti...21.03.2013)

Koolivägivallavastane projekt Julgelt vastu! on üldiselt mõeldud 5.-9. klassidele. Sellega viiakse õpilastele läbi hariv ja kaasahaarav loengusari koolivägivalla teemal. Jagatakse ka oma kogemusi ning põimitakse sisse ka mujalt kuulnud lugusid. Julgelt vastu! Soovib muuta soodustavaks kooliruumis õppimist, aidates seeläbi tervikuna parandada Eesti haridusmaastikku. (Julgelt...02.01.2014)

„Koolirahu“

Programmi eesmärgiks on üheskoos suurte ja väikestega, noorte ja vanadega saavutada koolis turvaline ja sõbralik keskkond. Toetatakse kooli enda initsiatiivi just koolikeskkonnast tulenevate probleemide lahendamisel, populariseeritakse rõõmsameelset ning turvalist koolikeskkonda, kus on kõigil meeldiv olla. (Tutvustus...09.03.2014)

Koolirahu tegevuskava püüd on koolielu:

- kus õpitakse tundma nii oma kaaslasi kui ka ennast;
- kus sallivas ja sõbralikus õhkkonnas võib alati avaldada oma tundeid ja mõtteid;
- kus on ühtekuuluvustunne ja kedagi ei tõrjuta;
- kus arusaamatustesse ja pahandustesse suhtutakse võimalikult rahulikult ja lahendusi otsivalt;
- kus kõigi omaalgatuslikkus on soositud;
- kus nii õpilaste ja õpetajate koolimotivatsioon on kõrge. (ibis)

3.4 Ettepanekud

Töö autor toob välja viis ettepanekut, kuidas oleks võimalik koolikiusamist ennetada või vähendada:

Kõrvalseisjate rolli muutmine

Kiusamine jätkub nii kaua, kuni kõrvalseisjad seda lubavad ja olemasolu väldivad ning tõsidust ei tunneta. Kõrvalseisjate julge sekkumiseta ei lõpe kiusamine. Maailmamainega eelpool mainitud Soome projekt „Kivakoulu“ on näiteks üles ehitatud just kõrvalseisjate rolli muutmisele. Teisiti öeldes- tuleks muuta kõrvalseisjate käitumist, et nad julgeksid ohvri eest välja astuda.

Koolivorm igasse kooli

Sarnase välimuse tagamine koolivormiga aitab vähendada narrimist materiaalse rikkuse ning riietumisvõimaluste kohalt.

Ühistegevused

Koolitundides võiksid õpetajad teha rohkem rühmaülesandeid (muidugi nii, et iga kord oleks erinevad õpilased erinevates rühmades), vahetundide ajal võiks olla samuti õpilastel võimalus üheskoos midagi ette võtta ehk vahetunnid võiksid olla sisutihedad.

Kiusamisest teatajate arvu suurendamine

Sageli ei julge ohvrid ise minna rääkima, et neid kiusatakse ja ka pealtnägijad jätavad nähtu enda teada, siis tuginedes sellisele käitumisele tuleks leida teisi mooduseid, kuidas õpilastelt vajalik informatsioon kätte saada. Näiteks võiks kooli kodulehel olla link, mille kaudu õpilased saaksid anonüümselt kirjutada, keda, miks ja kuidas kiusatakse. Samuti võib kooli üles panna ka kasti, kuhu saab jätta märkme ja kiusamisest niimoodi teada anda.

Psühholoogi kaasamine kiusamise ennetamisesse ja tõkestamisesse

Koolides võiks olla rohkem tugiisikuid, olgu nendeks siis psühholoogid või sotsiaalpedagoogid, kes oma olekuga peaksid tekitama õpilastes julgust ja kindlustunnet. Tugiisikute olemasolu tagab noortele võimaliku abi ja anonüümsuse, mistõttu mõistavad noored, et ei ole häbi minna oma murest rääkima.

KOKKUVÕTE

Kiusamisest on iga inimene midagi kuulnud ja seda ise mingil määral kogenud, kas siis kiusaja, ohvri või kõrvalseisja rollis. Just koolikiusamine on väga tõsiseks valupunktiks nii algkooli-, põhikooli- kui ka gümnaasiumiõpilaste hulgas, tekitades nii füüsiliselt kui vaimselt negatiivseid tagajärgi.

Töö oli uudne, sest autorile teadaolevalt on antud lõputöö esimene, mille peamiseks eesmärgiks oli analüüsida võrdlevalt Tallinnas eesti ja vene koolide erinevates vanuserühmades õppivate noorte kokkupuuteid koolikiusamisega.

Uuringu läbiviimiseks viidi ajavahemikul 03.02.2014-14.02.2014 läbi paber kandjal küsitlus. Valimi moodustasid kolm eestikeelse õppekeele ja kolm venekeelse õppekeele kooli Tallinnast ning vastajateks olid 6., 8., ning 10. klasside õpilased. Ankeetküsitlusele vastas kokku 363 õpilast, neist 178 õpilast õppisid eestikeelse õppekeele koolides ning 185 õpilast venekeelse õppekeele koolides. Saadud tulemused sisestati LimeSurvey keskkonda, hiljem analüüsiti andmeid SPSS programmiga ning tabelid ja joonised koostati Microsoft Excelis.

Selleks, et töö eesmärki saavutada oli esimeseks uurimisülesandeks anda ülevaade, kuivõrd esineb erinevates rahvusrühmades koolikiusamist. Selgus, et mida aasta edasi, seda rohkem on õpilased koolivägivalda kogenud. Eestikeelse õppekeele koolides on 6. klassides langenud koolivägivalda ohvriks 36%, 8. klassides 55% ja 10. klassidest 69% õpilastest. Venekeelse õppekeele koolides on 6. klassides sattunud 38%, 8. klassides 65% ja 10. klassides 69% õpilastest koolivägivalda ohvriks.

Teiseks uurimisülesandeks oli uurida, missugused on levinumad kiusamisviisid õpilaste seas. Eestikeelse õppekeele koolides vastati selle, et enim nad narrivad, sõimavad ning üldiselt kiusavad naljaga ehk nende vahel on lihtsalt sõbralik tõgamine. Venekeelse õppekeele koolides õppivad õpilased vastasid, et enim nad solvavad, naeravad teiste üle või siis nii mõnedki, nagu ka eestikeelse õppekeele koolides, kiusavad naljaga.

Kolmandaks uurimisülesandes püüti selgitada missugused on levinumad kohad kiusamise toimepanemisel ning millal üldiselt kiusamine aset leiab. Eestikeelse õppekeele koolides on õpilased kõige enam ise kiusamist kogenud koolimaja koridorides ja seda just vahetundide ajal. Samuti väitsid venekeelse õppekeele koolide 6. klasside ja 8. klasside õpilased, et kiusamine toimub koolimaja koridorides, kuid 10. klasside õpilastest on enim kogenud koolikiusamist kooliklassis. Ajaks, mil kiusamine aset leiab, oli samuti peamiseks vastuseks, et vahetundide ajal.

Neljandaks püstitatud uurimisülesandeks oli teada saada, missugused on koolikiusamise tagajärjed. Eestikeelse õppekeelega koolides õppivate õpilaste vastustest nähtub, et 44% kiusatutel langes enesehinnang, 42% ei tahtnud enam kooli minna ja 35% tekkis soov kiusajale kätte maksta. Venekeelse õppekeelega koolides tekkis õpilastel, keda oldi kiusatud, kõige enam soov kooli mitte enam minna (47%), järgnes 39%-ga kättemaksuhimu ning 38%-l tekkis enesehinnangu langus. Uurimistööst selgus, et esikolmik on lõputöö autori läbiviidud koolides ühesugune, erineb vaid järjestus.

Lisaks nendele uurimisülesannetele, selgus küsitluse käigus, kellele õpilased lähevad rääkima koolis toimuvast vägivaldast ning missugust abi neile on antud. Koolikiusamisest räägiksid nii eestikeelse kui ka venekeelse õppekeelega koolide õpilased üldjuhul kõigepealt klassijuhatajale või õpetajale, seejärel kas vanemale või sõpradele. Abi saamise koha pealt, on kõige enam lubatud kiusajaga lihtsalt rääkida. Järgnevalt on rääkijale lubatud, et võetakse ühendust kiusaja vanematega.

Küsitluse läbiviimisega sai töö autor koostada ka ohvri profiili. Nimelt sai iga õpilane kirjutada, millised õpilased satuvad kõige sagedamini kiusamise ohvriks. Tulemused olid kõikides koolides üsnagi sarnased: ikka satuvad kiusamise ohvriks teistest märkimisväärselt erineva välimusega (kannab prille, kasvult lühem/pikem, tüsedam/kõhnem, riietub omapäraselt), erineva iseloomuga õpilased (tagasihoidlikud, vaiksed, endassetõmbunud), kes õpivad kas teiste arvates liiga headele hinnete peale või kes ei suuda ennast kaitsta ega kiusajale vastu hakata. Ainuke suurem erinevus seisnes selles, et venekeelsete kooli õpilased tõid tihti välja, et ohver provotseerib kiusajat.

Autorit üllatas uuringus tulemus, mille järgi toimub eestikeelsetes koolides tunduvalt rohkem füüsilist kiusamist kui venekeelsetes koolides. Nimelt vastas 33% eestikeelsete koolide õpilastest, et neid on löödud ning 31% tunnistas, et nad on ise kedagi löönud. Venekeelsetes koolides oli aga neid, keda on löödud 9% ning ise tunnistas löömist 7% vastanutest.

Lõputöös analüüsiti koolide erinevates vanuserühmades toimuvat koolikiusamist. Lisaks anti ülevaade koolikiusamise olemusest, kirjanduse põhjal analüüsiti informatsiooni kiusamisse puutuvate isikute kohta ning saadi teavet temakohastest ennetusprojektidest.

Töö autor leiab, et koolikiusamine on kestav tõsine probleem, kuid loodab, et väljatöötatud projektid suudavad õpilaste seas vähendada nii füüsilist kui ka vaimset vägivalda ja luua kooli sõbralik ning üksteisega arvestav õhkkond.

SUMMARY

The thesis is written in the Estonian language and consists 37 pages plus seven addendum with total volume of 12 pages. In this thesis author has used 23 different sources, which are cited in the work. Foreign-language summary is written in English language.

The aim of this thesis work is to analyze student's violent behavior in different age groups at Estonian and Russian schools in Tallinn. The research method was chosen as a questionnaire, which included 363 students from the selected schools in Tallinn.

Stated research questions:

- 1) How much bullying occurs in different ethnic groups?
- 2) What are the most common methods of bullying among the students?
- 3) What are the most common places of bullying and when does it usually take place?
- 4) What are the consequences of bullying?

Based on these results we can conclude that both in Estonian- and Russian language schools had many similar characteristics (e.g. the consequences of bullying; place and the time of bullying). The main difference was, that there is much more physical bullying (hitting) in Estonian language schools than in Russian language schools.

Based on the results of this research 5 suggestions was made to prevent and reduce bullying.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Definitsioon koolikiusamisele [A definition of bullying]. NSW publik school kodulehelt www.schools.nsw.edu.au/studentsupport/bullying/definition/index.php välja otsitud 28.12.2013

Ferguson J. C., Miguel S. C., Kilburn C. J., Sanchez P., Sanchez J. R., 2007. The Effectiveness of School-Based Anti-Bullying Programs: A Meta-Analytic Review. Criminal Justice Review

Hasso Kukemelk: Kuidas võidelda vägivallaga koolis? 2013. Postimehe arvamislehelt www.arvamus.postimees.ee/1122056/hasso-kukemelk-kuidas-voidelda-vagivallaga-koolis välja otsitud 05.12.13

Hea koolijuht. Valga põhikooli kodulehelt www.valgapk.edu.ee/userfiles/file/uudiste%20dokumendid/kiva_a4_info%281%29.pdf välja otsitud 01.01.2014.

Holmberg-Kalenius, T. 2009. Elu pärast koolikiusamist [Elämää koulukiusaamisen jälkeen]. Tõlge eesti keelde: A. Väli. Tallinn, kirjastus Pegasus OÜ

James, A. 2010. Research briefing: school bullying. http://www.nspcc.org.uk/inform/research/briefings/school_bullying_pdf_wdf73502.pdf välja otsitud 20.03.2014.

Julgelt vastu! Entrumi kodulehelt www.entrum.ee/julgelt-vastu välja otsitud 02.01.2014

KiVa Koulu. Pohjanlinnan koulu kodulehelt www.kankaanpaa.fi/sivistyskeskus/html/fi/1253880869853246590.html välja otsitud 09.03.2014

Koolikiusamise definitsioon [Bullying definition]. Stopbullying kodulehelt www.stopbullying.gov/what-is-bullying/definition välja otsitud 28.12.2013

Küberkiusamine- kui kiusamine läheb internetti. 30.04.2013. Euroopa noorteportaalist europa.eu/youth/eu/article/k%C3%BCberkiusamine-kui-kiusamine-l%C3%A4heb-internetti_et välja otsitud 12.01.2014

Meadows, J. R. 2010. Understanding violence and victimization.

Mis on KiVa sisu. Valga Põhikooli kodulehelt: http://www.valgapk.edu.ee/userfiles/file/uudiste%20dokumendid/KiVA_A4_info.pdf välja otsitud 25.03.2014

Mis on koolivägivald? Politsei kodulehelt

<https://www.politsei.ee/et/nouanded/noorele/koolivagivald/> välja otsitud 02.03.2014

MTÜ Lastekaitse Liit alustab oktoobris 2013a. Pilootprojektiga “Kiusamisest vaba kool”.

Kiusamisest vabaks kodulehelt www.kiusamisestvabaks.ee/pilootkoolid/ välja otsitud 02.01.2014

Noorteprojekti „Julgelt vastu!“ pilootkool on Paikuse. 21.02.2014. Eestielu kodulehelt

<http://eestielu.delfi.ee/eesti/parnumaa/paikuse/haridus/noorteprojekti-julgelt-vastu-pilootkool-on-paikuse.d?id=65848120> välja otsitud 20.03.2014

Rask, R. 30.07.2013. 20 kooli hakkavad kiusamisele vastu. Postimehe kodulehelt

www.postimees.ee/1315490/20-kooli-hakkavad-kiusamisele-vastu välja otsitud 01.01.2014

Schargel, F., 17.10.13. Bullying: What Schools, Parents and Students Can Do. Huffingtonpost

kodulehelt www.huffingtonpost.com/franklin-schargel/bullying-what-schools-par_b_4103901.html välja otsitud 18.01.2014

Sharp, S., Smith, P. K. 2004. Võitlus koolikiusamisega: juhised turvalise koolikeskkonna loomiseks [Tackling bullying in your school : a practical handbook for teachers]. Tõlge eesti keelde: M. Enno., A. Jauk., H. Saluäär. Tartu, El Paradiso

Sullivan, K., Cleary, M., Sullivan, G. 2004. Kiusamine koolis [Bullying in secondary schools].

Tõlge eesti keelde: T. Krass. As Atlex

Tallinna koolid osalevad pilootprojektis „Kiusamisest vaba kool“. 16.09.2013. Tallinna kodulehelt

www.tallinn.ee/est/tallinna-koolid-osalevad-pilootprojektis-kiusamisest-vaba-kool välja otsitud 02.01.2014

Tere tulemast KiVa kooli. Kiva kodulehelt www.kivaprogram.net/estonia välja otsitud 01.01.2014

Tutvustus. Lastekaitse liidu kodulehelt www.lastekaitseliit.ee/koolirahu/tutvustus välja otsitud 09.03.2014

Vägivalla vähendamise arengukava aastateks 2010-2014. Tallinn. 2010. Valitsuse kodulehelt

www.valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/valitsus/arengukavad/justiitsministeerium/Vgivalla_vhendamise_arengukava_aastateks_2010_2014.pdf välja otsitud 22.03.2014

TABELITE JA JOONISTE LOETELU

Joonis 1. Koolivägivalla kogemine	12
Joonis 2. Koolikiusamise ohvriks sattumise sagedus.....	13
Joonis 3. Aeg, mil koolikiusamine aset leiab	14
Joonis 4. Isikud, kellele õpilased räägiksid koolikiusamisest	16
Joonis 5. Abi, mida pakuti, kui mindi koolikiusamisest rääkima	17
Joonis 6. Üleelamised, mis tekkisid eestikeelse õppekeelega koolis õppivatel õpilastel peale koolikiusamise kogemist	20
Joonis 7. Üleelamised, mis tekkisid venekeelse õppekeelega koolis õppivatel õpilastel peale koolikiusamise kogemist	21
Tabel 1. Eestikeelse õppekeelega kooli õpilaste kokkupuude koolikiusamisega	18
Tabel 2. Venekeelse õppekeelega kooli õpilaste kokkupuude koolikiusamisega.....	19
Tabel 3. Eestikeelse õppekeelega koolides kogetud kiusamise viisid	22
Tabel 4. Venekeelse õppekeelega koolides kogetud kiusamise viisid	23
Tabel 5. Kiusamisviisid eestikeelse õppega kooliõpilaste hulgas.....	24
Tabel 6. Kiusamisviisid venekeelse õppega kooliõpilaste hulgas	25

LISAD

Lisa 1. Ankeet

Tere!

Olen Sisekaitseakadeemia üliõpilane Kaidi Press. Teen sel aastal lõputööd, mille teemaks on „Koolikiusamine: olemus ja ennetamine“. Uuringu eesmärk on analüüsida ja võrrelda koolikiusamist ning nende põhjuseid.

Palun Teie abi ankeetküsitlusele vastamisel. Küsitlus on anonüümne ning saadud vastuseid kasutatakse ainult statistilistel eesmärkidel.

Koolikiusamise all tuleks mõista koolis kaasõpilasele haiget tegemist füüsiliselt (nt löömine, tõukamine, asjade peitmine), psühholoogiliselt (nt sõimamine, narrimine, ähvardamine, väljapressimine, kuulujuttude levitamine) või vara kahjustamist (nt riiete katkirebimine, raamatute lõhkumine, varastamine) ning küberkiusamist (nt alandavate, norivate, häbistavate, ähvardavate e-kirjade/ sõnumite saatmine).

Head vastamist!

1. Kas oled kogunud koolivägivalda? Jah

Ei

2. Kui tihti olete sattunud/satute koolikiusamise ohvriks?

iga päev

mõned korrad aastas

mõned korrad nädalas

mitte iialgi

mõned korrad kuus

3. Millal tavaliselt kiusamine aset leiab?

enne tunde

vahetundide ajal

söögivahetunni ajal

peale tunde

4. Millised õpilased langevad sinu arvates kõige enam kiusajate ohvriks koolis?

.....

.....

.....

5. Kellele räägiksid, kui teaksid, et kedagi koolis kiusatakse?

- klassijuhatajale, õpetajale
- vanemale
- sõpradele
- koolipsühholoogile
- huviringi juhile
- politseiametnikule
- kellelegi teisele (kellele?):

6. Missugust abi nad said?

- lubati kiusajaga rääkida
- lubati ühendust võtta kiusaja vanematega
- lubati koolikiusamist arutada koosolekul
- mind ei usutud
- ei saanud abi
- muu:

7. Märki ristikesega (X) kõik kohad, kus sind on kiusatud või kus oled kellegi kiusamist pealt näinud:

	Mind on kiusatud:	Olen näinud kiusamist:
koolihoovis/õuel		
koolimaja koridorides		
kooliklassis		
garderoobis		
kooliteel		
sööklas		
tualettruumis		
spordihoones		
kusagil mujal (kirjuta siia, kus):		

8. Missuguseid üleelamisi kiusamine tekitab?

☐ unehäireid	☐ seksuaalfunktsiooni häireid
☐ seedefunktsiooni häireid	☐ mahajäetuse/ hüljatuse tunne
☐ õudusunenägusid	☐ soovi kiusajale kätte maksta
☐ kehavigastusi	☐ soovi muretseda endale relv
☐ sagedasi hirmuhooge	☐ enesetapumõtteid
☐ psühhotrauma	☐ muu:
☐ enesehinnangu langus	
☐ soovi mitte enam kooli minna	

9. Mind on kiusatud järgneval moel [Märgi ristiga (X)]:

	JAH	EI
mind on narritud		
mind on ühistegevustest kõrvale jäetud		
minu asju on rikutud		
minu koolivihikusse on soditud		
minu saladusi on teistele välja räägitud		
minu suhtes on väljendatud rassistlikku vaenu		
mulle on tehtud inetuid žeste ja vastikuid grimasse		
mulle on tehtud solvavaid seksuaalseid vihjeid		
minu kohta on räägitud inetuid asju, et teisi minu vastu ässitada		
minu kohta on levitatud alatuid kuulujutte		
minu asju on varastatud		
mind on sõimatud		
mind on ähvardatud		
mind on löödud		
olen saanud solvavaid kirju		
minu nimele on tehtud internetis libakonto		
mind on sõimatud/ähvardatud internetifoorumis või e-kirja teel		
minust on lisatud internetti ilma minu loata pilte		
minu vastu on kasutatud nuga või muud relva		
mind on veel mingil moel solvatud (kirjuta siia, kuidas)		
.....		
.....		

10. Mina olen kedagi kiusanud järgneval moel [Märgi ristiga (X)]:

	JAH	EI
olen narrinud		
olen kedagi ühistegevustest kõrvale jätnud		
olen kellegi asju rikkunud		
olen sodinud kellegi koolivihikusse		
olen teiste saladusi välja rääkinud		
olen väljendanud rassistlikku vaenu		
olen teinud kellelegi inetuid žeste ja vastikuid grimasse		
olen teinud solvavaid seksuaalseid vihjeid		
olen rääkinud inetuid asju, et kaaslasi kellegi vastu ässitada		
olen levitanud alatuid kuulujutte		
olen kellegi asju varastanud		
olen sõimanud		
olen ähvardanud		
olen löönud		
olen saatnud solvavaid kirju		
olen teinud teise inimese nimele internetti libakonto		
olen kedagi sõimanud/ähvardanud internetifoorumis või e-kirja teel		
olen lisanud kellestki internetti ilma tema loata pilte		
olen kasutanud nuga või muud relva		
olen veel mingil moel solvanud (kirjuta siia, kuidas)		
.....		
.....		

11. Kõige rohkem kiusan ma järgneval moel (kuidas?):

.....

.....

12. Kool:

.....

13. Klass: 6 8 10

14. Sugu: M N

15. Vanus: 11 12 13 14 15 16 17 18

16. Lõpetatud kooliaastate arv:

17. Rahvus: eestlane venelane muu:.....

18. Elukoht: suurem linn (Tallinn, Tartu, Narva, Pärnu, Kohtla-Järve)

väikelinn (muud linnad)

maakoht

19. Kui suur on Teie perekonna keskmine sissetulek ühes kuus?

kuni 500 eurot

501-700 eurot

701-1000 eurot

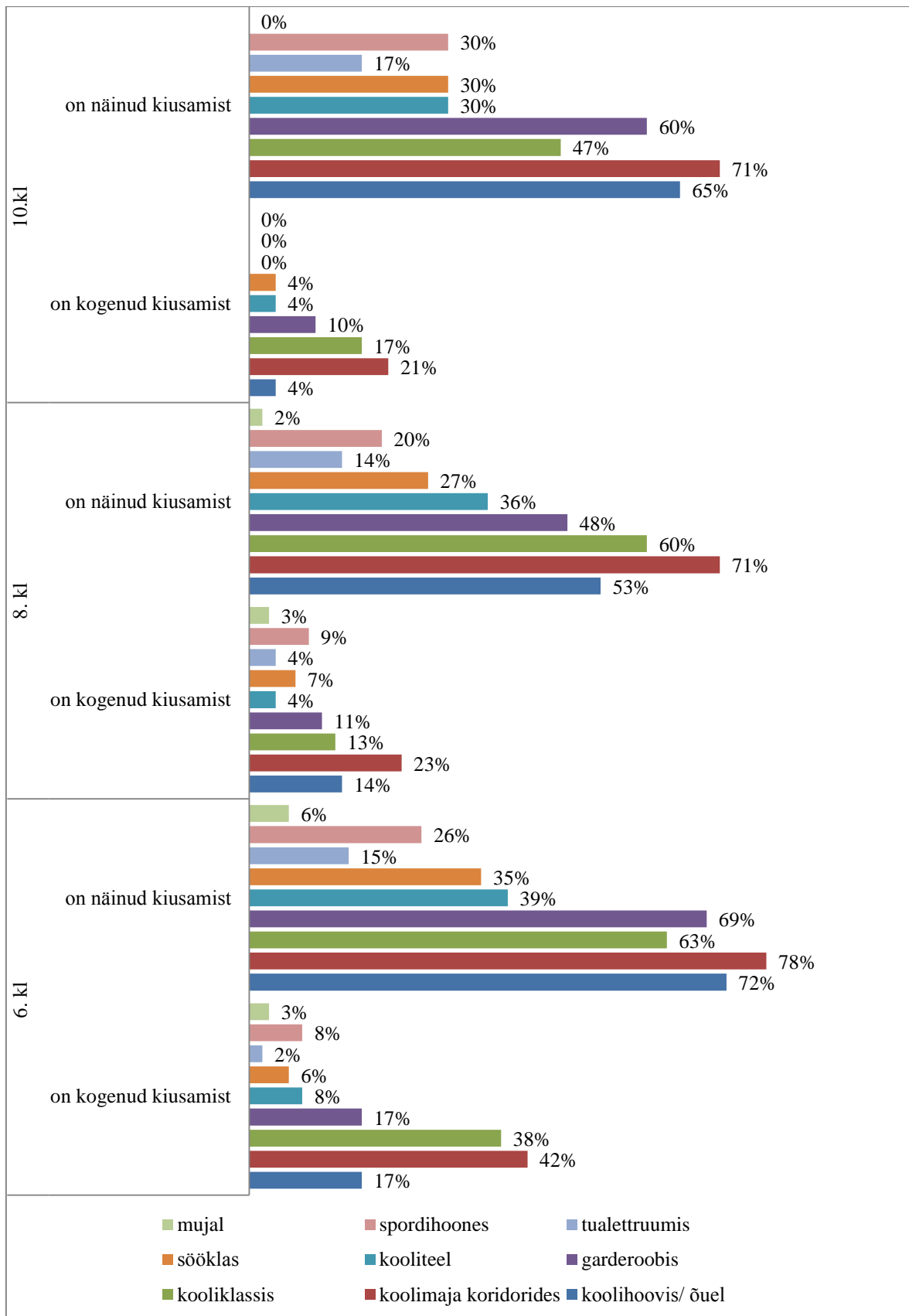
1001-1500 eurot

1501-2000 eurot

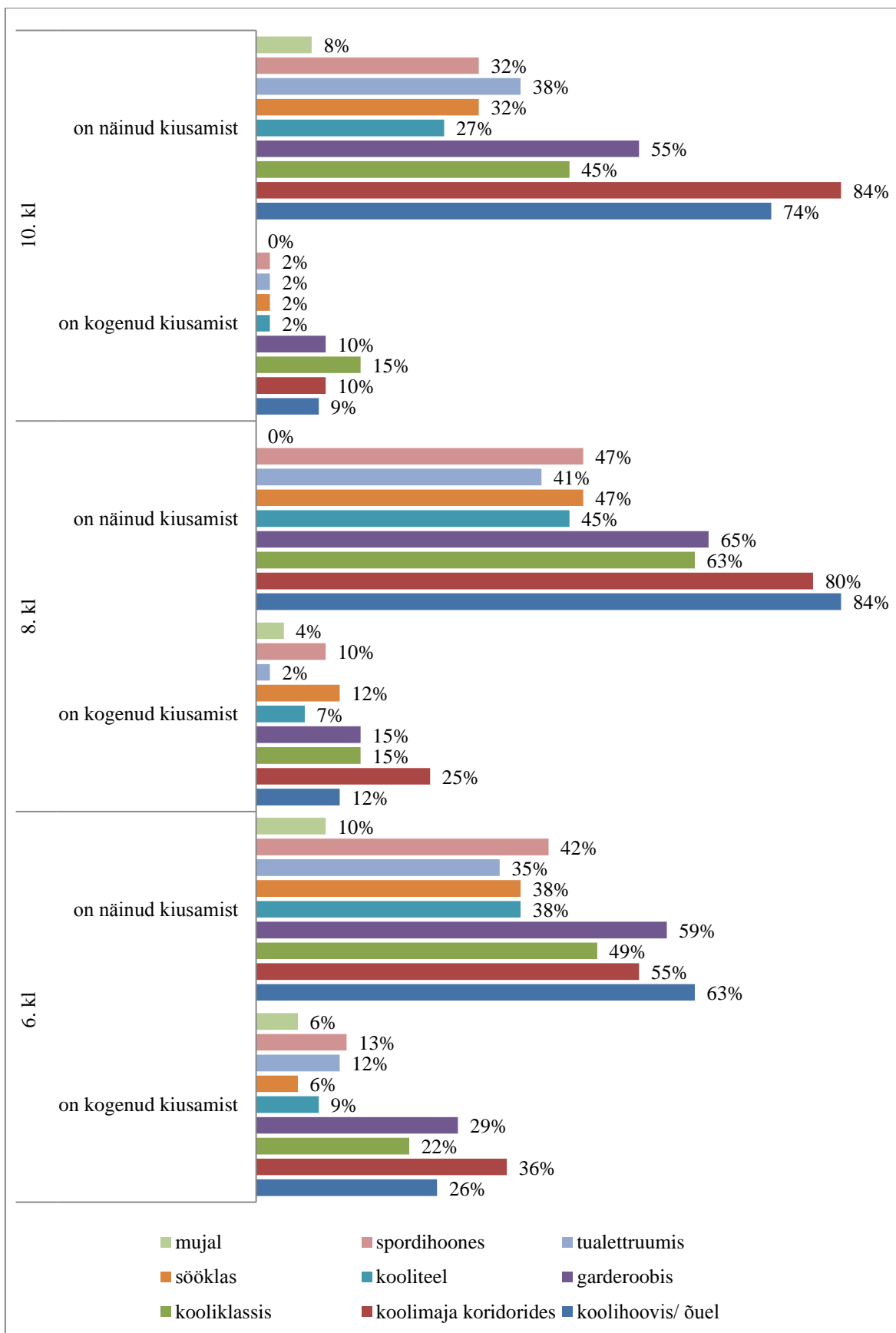
2001-3000 eurot või rohkem

Suur tänu vastuste eest!

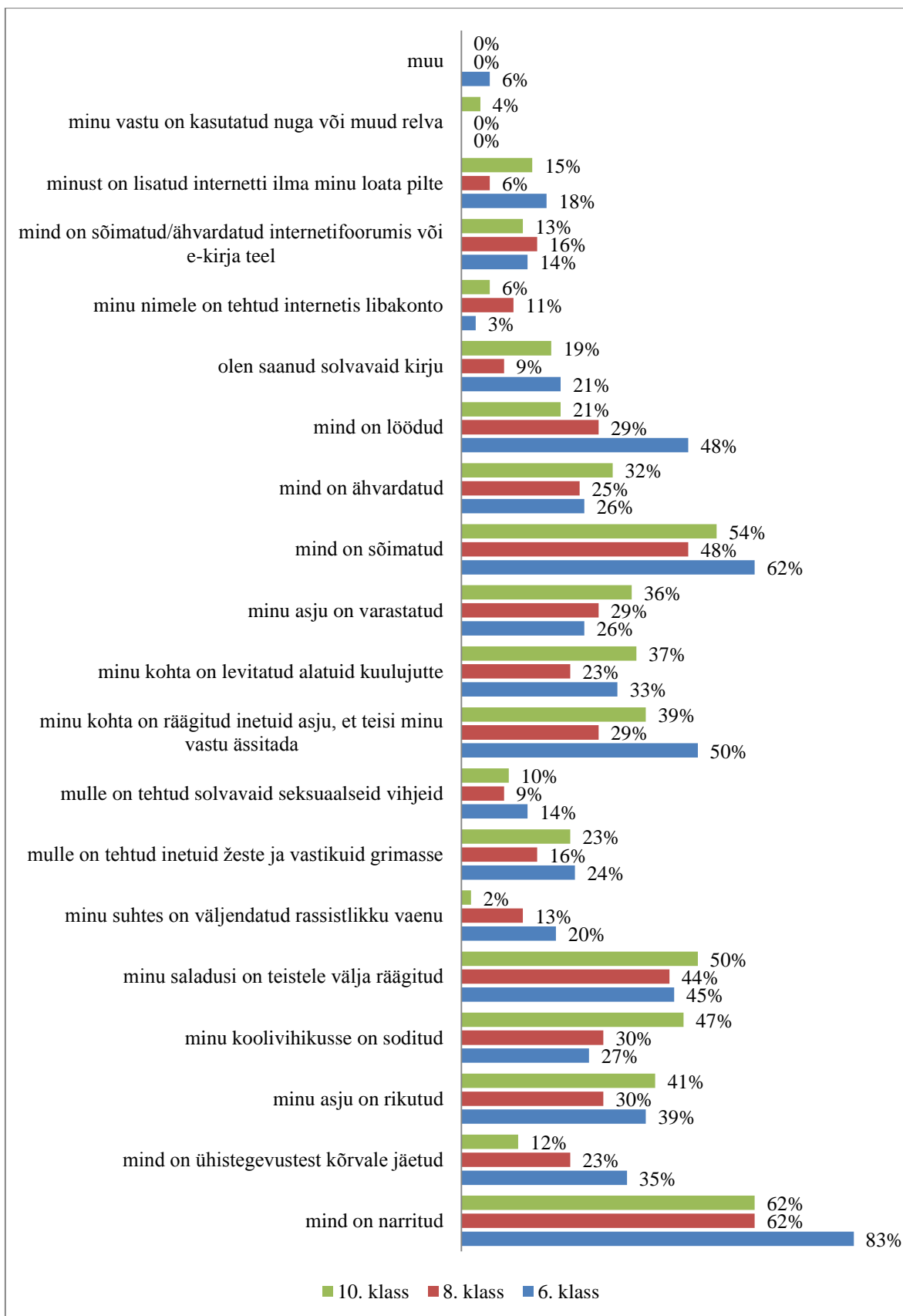
Lisa 2. Eestikeelse õppekeelega kooli õpilaste kokkupuude koolikiusamisega

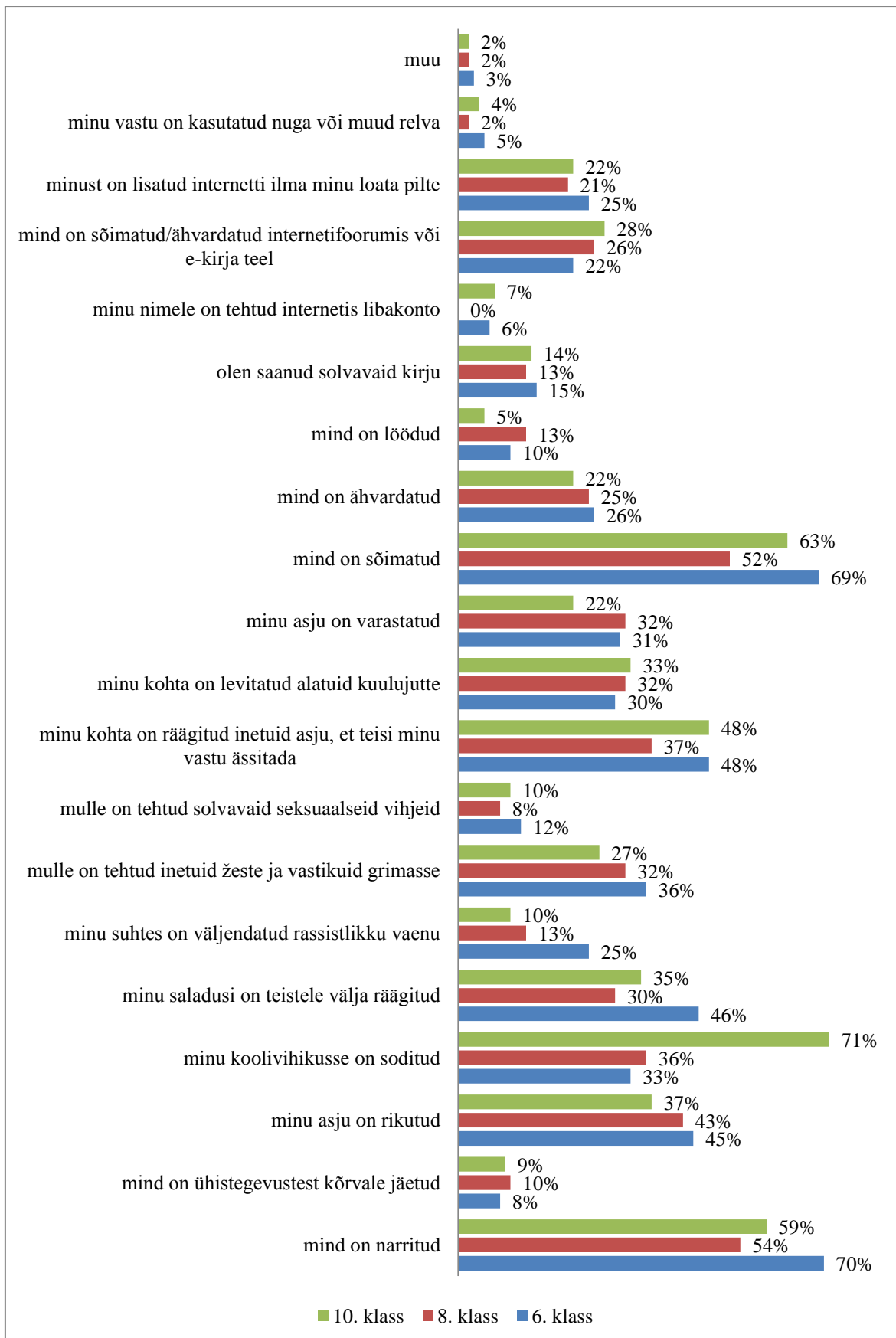
Lisa 3. Venekeelse õppekeelega kooli õpilaste kokkupuude koolikiusamisega

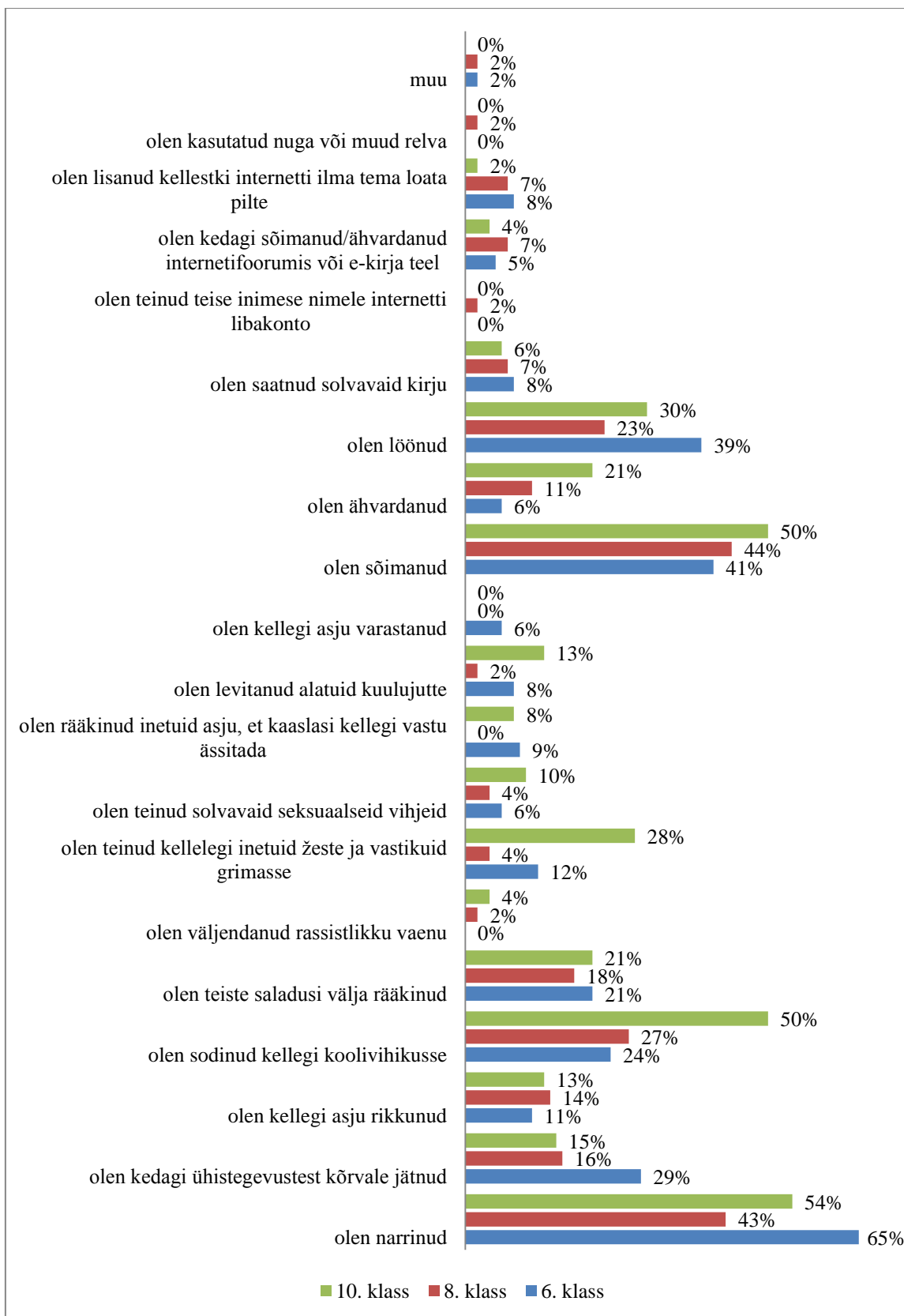
Lisa 4. Eestikeelse õppekeelega koolides kogetud kiusamise viisid

Lisa 5. Venekeelse õppekeelega koolides kogetud kiusamise viisid

Lisa 6. Kiusamisviisid eestikeelse õppega kooliõpilaste hulgas

Lisa 7. Kiusamisviisid venekeelse õppega kooliõpilaste hulgas

